

Vysoká škola CEVRO Institut

STRUKTURA A PROMĚNY
MÍSTNÍ A REGIONÁLNÍ
POLITIKY NA HORNOPLÁNSKU
V OBDOBÍ 1938-1945

Jiří Hůlka

Bakalářská práce

Praha 2011

Vysoká škola CEVRO Institut
Katedra veřejného práva a veřejné správy

STRUKTURA A PROMĚNY
MÍSTNÍ A REGIONÁLNÍ
POLITIKY NA HORNOPLÁNSKU
V OBDOBÍ 1938-1945

Jiří Hůlka

Studijní program: právní specializace / bakalářský

Studijní obor: veřejná správa

Vedoucí práce: Mgr. Ladislav Mrklas Ph.D

Bakalářská práce

Praha 2011

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Struktura a proměny místní a regionální politiky na Hornoplánsku v období 1938-1945 zpracoval samostatně, uvedl v ní všechny použité prameny a zdroje a v textu jsem řádně vyznačil jejich použití.

podpis

Obsah:

Úvod

1. Územní samospráva a regionální struktura meziválečného Československa a Hornoplánska
  - 1.1. Historický vývoj územní správy
  - 1.2. Stav územní samosprávy v Československu 1938-1945
  - 1.3. Územní samospráva na Hornoplánsku do roku 1938
2. Místní a regionální politika na Hornoplánsku 1938-1945
  - 2.1. Základní charakteristika politického systému Třetí říše se zřetelem na místní a regionální politiku
  - 2.2. Stav územní samosprávy na Hornoplánsku 1938-1945
  - 2.3. Vliv politické ideologie na regionální rozvoj
  - 2.4. Nositelé a aktéři regionální politiky
3. Změny regionální politiky na Hornoplánsku 1938-1945
  - 3.1. Regionální struktura
  - 3.2. Geopolitické souvislosti a vliv na činnost místní a regionální správy
4. Hornoplánsko ve víru posledních válečných měsíců
  - 4.1. Realizace a faktický rozpad místní a regionální politiky v závěru sledovaného období

Závěr

Seznam literatury a zdrojů

Resumé

The aim of this work is to describe and document the institutions, actors and systems of local and regional politics as a stage of life of the population of Czechoslovakia. Specifically, it is a very interesting situation in 1938-1945 in the administrative area of Horní Planá. That was until 1939 part of Czechoslovakia, the Sudetenland, then part of preventing Germany and after 1945 part of Czechoslovakia again. At that time, the major political, national and international changes that have resulted in a total shift in local and regional policy, change the administrative structure and institutions, change in the administrative headquarters and even changes to the National double nationality and borders the neighboring states. The work also explains the role of the local German population as a "fifth column" of Nazi Germany. It has a sobering description of the "greater germany dream" to its result, ie expulsion of the native German population. All with an emphasis on local actors, change systems and institutions in the border area of South Bohemia, Český Krumlov district and site administration area of Horní Planá.

Úvod

Území jednotlivých států se skládá z menších jednotek, které označujeme jako regiony. Regiony jsou většinou administrativně vymezeny. Slouží také jako prostředek identifikace jejich obyvatel. Mezi regiony vždy panují větší či menší rozdíly v ekonomické úrovni, v kvalitě životního prostředí, míře přírodních zdrojů a také ve struktuře populace a v sociálních charakteristikách této populace.

S existencí, životem a vývojem regionů je neodmyslitelně spjata místní a regionální politika, která představuje specifickou oblast veřejného života. Místní a regionální politika, obvykle realizovaná územní samosprávou, představuje jeden ze základních stavebních kamenů demokratické společnosti. Na rozdíl od centrálních orgánů státní moci má blíže k občanům a může tedy mnohem pružněji reagovat na jejich potřeby v souvislosti s možnostmi a specifiky jejich regionu. Regionální politika a územní samospráva tak představují dva významné a nezastupitelné faktory rozvoje státu.

Tématem této práce je popsat a zdokumentovat místní a regionální politiku jako etapu života obyvatelstva Československé republiky, její instituce, aktéry a systémy. Konkrétně se jedná o léta 1938-1945 v dnešním správním území města Horní Planá. To bylo do roku 1938 součástí Československa, po zabrání Sudet pak součástí Třetí říše a po roce 1945 opět součástí Československa. V té době došlo tak zásadním politickým, národnostním i mezinárodním změnám, jež měly za následek totální změnu místní i regionální politiky, změnu správního uspořádání a institucí, změnu správních sídel a dokonce i dvojnásobnou změnu státní příslušnosti a hranic sousedních států. Práce by měla také nahlédnout na úlohu místního obyvatelstva německé národnosti jako tzv. „páté kolony“ nacistického Německa. Popsat vystřízlivění z „velkoněmeckého snu“ až po jeho důsledek, vyhnání původního obyvatelstva německé národnosti. Na základě vymezení historických potřeb vzniku obecní samosprávy, objasnění funkcí obce a počátků její samosprávy. Práce dále pojednává o změnách ve správě nové republiky, samosprávě obcí po vzniku samostatného Československa a o změnách po začlenění do Hornodunajské župy.

Časové úseky jsou členěny z hlediska důležitosti pro vývoj územní samosprávy. Pozornost je věnována především orgánům samosprávy a působnosti územních samosprávných celků, jejich vztahu k ústřední moci, ale i změnám územní správy.

1. Územní samospráva a regionální struktura meziválečného Československa a Hornoplánska

1.1. Historický vývoj územní správy

Na počátku vývoje územní správy stály josefinské a tereziánské reformy, na jejichž základě došlo k zestátnění správy a její centralizaci. Územní správu na nejnižší úrovni vykonávala svobodná města v rámci jisté správní autonomie a venkovské obce spravovala pozemková vrchnost¹. V období od revoluce do konce bachovského absolutismu v letech 1848 až 1859 došlo k položení prvních základů tříступňové samosprávy ve formátu obce, okresy, kraje. Územní samospráva té doby byla však pod značným vlivem státu. V českých zemích měl velký význam revoluční rok 1848, kdy došlo ke zrušení poddanství a vrchnostenská správa přestala fakticky existovat.

Prvním reálným výsledkem v oblasti samosprávy bylo přijetí Stadionovy také Březnové ústavy² z 20. března 1849, která přinesla ve svém čl. 33 garanci práva obce na samosprávu. Tento článek prováděl provizorní říšský obecní zákon³, známý rovněž jako prozatímní obecní zřízení. Územní samospráva zde byla koncipována jako správa místních záležitostí zajišťovaná navzájem rovnoprávnými společenskými útvary na územním základě⁴, které mají jistá přirozená práva. Zákon uváděl zásadu, podle níž „základem svobodného státu je svobodná obec“. Tento zákon zaváděl tři druhy obcí a to místní, okresní a krajské s úzkým propojením územní samosprávy se státní správou. Provádění zákona narušilo na konci roku 1851 obnovení absolutistického režimu v habsburské monarchii. Silvestrovskými patenty byla zrušena ústava, a došlo k vydání Zásad pro organická zřízení v korunních zemích rakouského císařského státu⁵.

---

¹ Schelle, K. Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990. Praha : Eurolex Bohemia, 2005, s.47

² Císařský patent č.150/1849 ř.z.

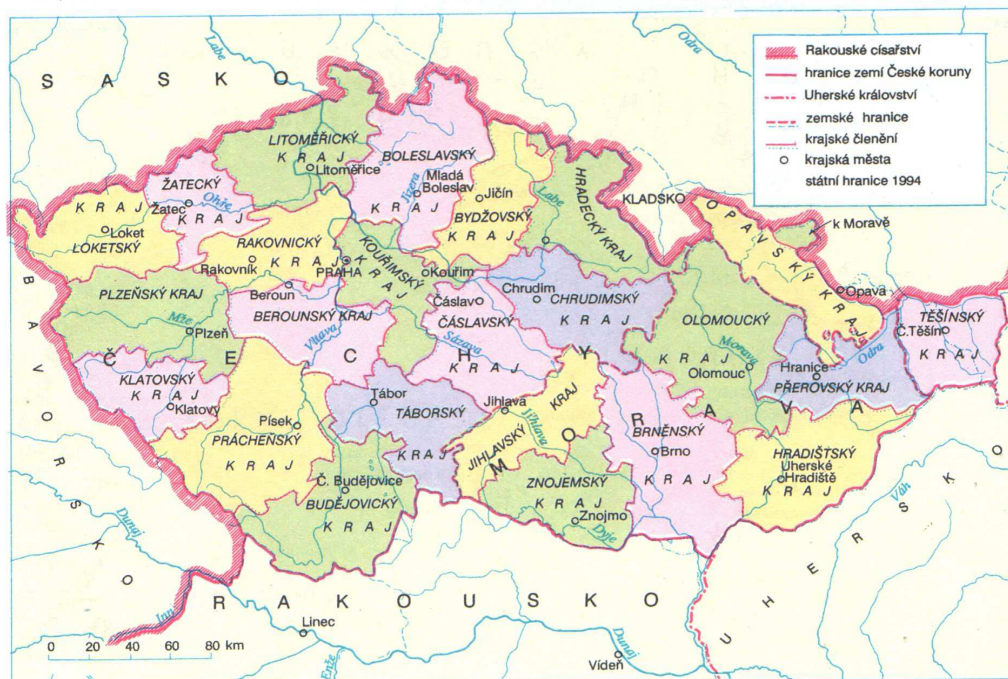
³ Císařský patent č.170/1849 ř. z.

⁴ V českých zemích to byly tzv. katastrální obce, územní obvody pro výběr daní z josefinské doby

⁵ Kabinetní list č.4/1852 ř.z., Zásady pro organická zařízení v komorních zemích rakouského císařského státu.

Ukázka krajského rozdělení Českých zemí z roku 1848.

7. Krajské rozdělení Českých zemí r. 1848

Ty přinesly tuhý centralismus⁶. Samospráva mohla fungovat pouze v místních obcích, okresní a krajská samospráva nefungovala. „Zásady“ stanovily povinnost vypracovat nové obecní zřízení, nadále se aplikoval provizorní obecní zákon, s několika změnami potlačujícími demokratické prvky⁷. V období od znovuzavedení konstitucionalismu až do vzniku samostatného ČSR v letech 1860 až 1918 byla samospráva rovněž koncipována jako třístupňová. Kraje jako nejvyšší úroveň samosprávy nahradily země, jejichž zřízení mělo utlumit národnostní požadavky v rámci habsburské monarchie. Novým impulsem pro vývoj územní samosprávy se stal pád bachovského absolutismu, vydání Říjnového diplomu a znovuzavedení ústavnosti. Zákon z 5. března 1862 byl rámcovým říšským zákonem o obecním zřízení⁸, vydaným na základě Schmerlingovy ústavy. Byl vymezen územní a osobní základ obce a její orgány. Státní úřady vyřizovaly stížnosti proti rozhodnutím obecního představenstva přijatým v přenesené působnosti.

⁶ Státní správu na prvním stupni představovaly okresní úřady, na stupni druhém ve větších zemích pak krajské úřady, které podléhaly zemským místodržitelstvím, historické země se staly správními obvody. Tato organizace státní správy přetrvávala prakticky až do konce habsburské monarchie.

⁷ Nařízením č. 17/1852 byla zrušena veřejnost jednání obecních výborů, nařízením č. 67/1852 bylo stanoveno potvrzování obecních představenstev úřady politické správy. Nařízení č. 46/1854 ponechalo ve své funkci až do vydání nového obecního zřízení dosavadní zastupitelstva a představenstva, chybějící členové byli jmenováni ministrem vnitra.

⁸ Říšský obecní zákon č. 18/1862 ř.z., obecní zákon pro země předlitavské

Druhý stupeň samosprávy představovaly okresy, které však byly vytvořeny pouze v Čechách. Ve Slezsku a na Moravě fungovaly tzv. silniční okresní výbory, což sice byly orgány správy silnic, ale částečně plnily funkci mezistupně mezi obecním a krajským zřízením. Zemské zřízení bylo obnoveno po vydání Únorové ústavy z roku 1861. Spolu s ní byly vydány zemské ústavy, na jejichž základě byla vydána zemská zřízení ve formě říšských zákonů. Během první světové války byla samospráva nefunkční, orgány obce byly nahrazeny správními komisemi.

Po vzniku ČSR byla kontinuita vývoje územní samosprávy zajištěna recepčním zákonem⁹, který přijal platné právo habsburské monarchie. Vznikly národními výbory, které sloužily k převzetí moci od úřadů habsburské monarchie a postupem doby přebíraly některé úkoly místní správy. Postupně byla jejich činnost ukončena a územní samospráva tak mohla opět fungovat. Velkým problémem však byla existence několika systémů veřejné správy v rámci republiky (na Slovensku a na Podkarpatské Rusi byl uplatňován jiný model správy). Ten měl být vyřešen přijetím župního zákona, který měl správu ve státě unifikovat a zavést tři stupně správy a to obce, okresy a na místo zemí župy. V župách by působily smíšené orgány¹⁰. V rámci tohoto uspořádání by státní správa a samospráva splynula, nakonec byl však zákon realizován pouze na Slovensku. V českých zemích bylo zachováno oddělení státní správy na zemské, krajské a okresní pol. správy a samosprávy na obce, okresy, země.

Obecní samospráva

Důležitou reformou se stal nový volební řád Zákon č.75/1919 Sb. do obecních zastupitelstev přijatý na jaře roku 1919, který přinesl všeobecné hlasovací právo do obecních orgánů¹¹. Další významnou změnou v oblasti územní správy přinesl organizační Zákon č.125/1927 Sb., o organizaci politické správy, tzv. novela župního zákona, který měl za cíl sjednotit správu v republice. Ve svém důsledku však vedl k podřízení samosprávy státní správě. Volební období bylo stanoveno nejprve jako tříleté, v roce 1922 bylo Zákonem č.253/1922Sb. prodlouženo na 4 roky. Pozdějším Zákonem č. 122/1933 Sb. bylo prodlouženo na šest let. Byla rovněž stanovena volební

---

⁹ Zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého, čl 3 : „Všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení“.

¹⁰ Zákon č. 126/1920 Sb. o župních a okresních úřadech, § 5, § 7, § 11(na úrovni žup volené župní zastupitelstvo a župní úřad v čele s županem)

¹¹ Volit mohly i ženy

povinnost¹² a povinnost funkci přijmout, se stanovenými výjimkami¹³. Důležité změny přinesla novela zákona o obecním zřízení Zákon č. 253/1922 Sb., která přinesla nové demokratické prvky do samosprávy. Zákony č. 443/1919 Sb. a Zákonem č. 444/1919 Sb. bylo upraveno postavení zaměstnanců samosprávy, které bylo zrovnoprávněno se statutem státních zaměstnanců. Státní správa vykonávala dohled nad samosprávou, okresní úřad byl oprávněn zastavit účinnost usnesení obecního zastupitelstva, které shledal v rozporu se zákonem. Proti takovému rozhodnutí mohlo obecní zastupitelstvo podat odvolání k zemskému politickému úřadu. I další vývoj se nesl v duchu potlačování pravomocí obcí. Novelou k obecnímu zřízení Zákona č. 122/1933 Sb. bylo prodlouženo volební období obecních orgánů ze čtyř na šest let¹⁴, což zpochybňovalo legitimitu dosavadních orgánů. Velice významným zásahem do svobod bylo potvrzování starosty státními orgány. Další omezení samosprávy na konci třicátých let přinesla opatření související se zajišťováním bezpečnosti státu. Z důvodu ohrožení státu byly rovněž v roce 1937 znovu odloženy obecní volby.¹⁵ Po celé období první republiky byla nezávislost územní samosprávy potlačována ve prospěch státní moci a politických stran.

Okresní správa.

I na úrovni okresu, jehož samosprávné orgány byly vytvořeny pouze v Čechách, se navazovalo na předchozí uspořádání. Tento stupeň samosprávy v tomto období nehrál významnou roli.

Zemská správa.

Ještě za existence habsburské monarchie byla samosprávná funkce zemí významně potlačena, v roce 1913 na základě Anenských patentů byly v Čechách rozpuštěny samosprávné orgány¹⁶ a nahrazeny zemskou správní komisí. Tuto komisi jmenovala vláda. V listopadu 1918 byla zrušena zemská správní komise, nahradil ji zemský správní výbor¹⁷, s působností zemského výboru. Zemské orgány přestaly být volenými a jmenovala je vláda. Samospráva zde byla tedy výrazně potlačena ve prospěch ústřední

---

¹² Zákon č. 75/1919 Sb., kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé, § 7

¹³ § 8, tamtéž

¹⁴ Zákon č. 122/1933 Sb. o změnách řádu volení v obcích, § 10 odst. 1

¹⁵ Schelle, K.: Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 220

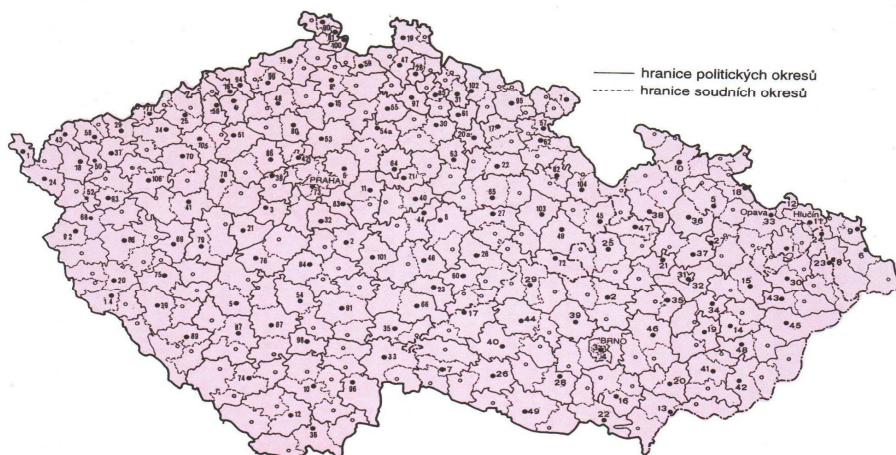
¹⁶ K rozpuštění zemských sněmů došlo především na základě vnitřních národnostních sporů, kdy z důvodu politiky pasivního odporu českých politiků se sněmy staly prakticky nefunkčními.

¹⁷ později nahrazen zemskou správní komisí

moci. Působnost zemských sněmů převzala vláda¹⁸. Změnu přineslo vydání organizačního zákona v roce 1928, na jehož základě došlo k vytvoření čtyř zemí¹⁹ - české, moravskoslezské, slovenské a podkarpatské. Nově vytvořené země se ocitly ještě ve větší závislosti na státní správě, jejich orgány byly voleny jen zčásti. Realizací zákona došlo ke sjednocení správního systému a k zestátnění územní samosprávy. V prosinci 1928 byl přijat Ústavní zákon č. 330/1928 Sb., zmocňovací zákon. Prezident republiky dostal oprávnění vydávat po dobu dvou let dekrety, kterými mohl měnit ústavu. Přijetím tohoto zákona přestalo být Československo parlamentní republikou.

Politické a soudní okresy v Českých zemích k 1. prosinci 1930.

13. Politické a soudní okresy v Českých zemích k 1. 12. 1930

Další změny v působnosti obcí a zvýšení jejich povinností přinesly právní normy vydané v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti republiky. Podle Zákona č. 82/1935 Sb.z. a n. o ochraně a obraně před leteckým útokem a Zákona č. 75/1938 Sb.z. a n., který ho doplňoval, obce musely na vlastní náklad zajistit dostatečný počet veřejných krytů a plynových masek. Uvedené zákony neměly jen politickou a organizační náplň, ale ukládaly obcím i velká finanční břemena.

Poslední opatření na úseku obecní samosprávy, kterým byl Zákon č. 111/1937 Sb.z. a n. ze dne 10. června 1937 doplňoval řád volení do orgánů obcí. Stanovil, že volební strana,

¹⁸ Zákon č. 280/1920 Sb. o zvláštních opatřeních v oboru samosprávy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, § 1 : „Vládě přísluší činiti veškerá opatření správní, jež podle dosud platných zákonů vyhrazena byla působnosti zemských sněmů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.“

¹⁹ Zákon č. 125/1927 Sb. o organizaci politické správy, § 1 odst.1

jež nezískala volební mandát, hradila obci náklady na tisk kandidátek. Za což odpovídali kandidáti strany, její zmocněnci a ti voliči, kteří podepsali kandidátní litiny. Získala-li však strana mandát v některé z komor parlamentu, náklady neplatila, i kdyby v obecních volbách zcela propadla²⁰. V roce 1937 se měly konat obecní volby. Byly však vládou přesunuty na květen 1938. Jejich výsledky ilustrovaly napjatou politickou situaci ve státě a v Evropě. V národnostně smíšených okresech vzrostl vliv Sudetoněmecké strany, která dostala 80-85 procent hlasů. Německá sociální demokracie ztratila kolem 30 procent hlasů. V českých zemích se jako nejsilnější strana prosadila národně socialistická před komunistickou. Na Slovensku podle očekávání zvítězila strana ľudová²¹. Nově ustanovená obecní zastupitelstva svou činnost dlouho nerozvíjela. Blížil se konec demokratického správního systému, kdy byla obecní samospráva zcela potlačena.

Pro období Druhé republiky²² bylo příznačné, že došlo k odklonu od demokratického režimu První republiky. Počátkem února 1939 schválila vláda nařízení, kterým se zřizovala instituce obecních tajemníků. Jejich úkolem bylo převzít přenesenou působnost obce, mohli však zasahovat i do oblasti samostatné působnosti obce. Ve spoustě měst došlo k rozpuštění zastupitelstva a na jeho místo okresní úřady jmenovaly vládní komisaře.

1.2. Stav územní samosprávy v Československu 1938-1945

V období Druhé republiky, která trvala od Mnichovské dohody v září roku 1938 do března roku 1939, kdy vznikl Protektorát. Byla omezena suverenity republiky, došlo k porušení Ústavy z roku 1920, protože změna hranic byla vázána na souhlas Národního shromáždění a to svoláno nebylo. V Mnichově se jednalo o nás bez nás, v rozporu s Ústavou a normami mezinárodního práva. Účinnost ústavy byla omezena, byl ochromen ústavní systém, vznikl nový útvar zbavený pohraničních oblastí. Druhá republika znamenala také konec unitárního státu. Zbytek Národního shromáždění totiž přijal Zákon č. 299/1938 Sb., o autonomii slovenské krajiny a tím vznikla Česko – Slovenská republika. Slovenští politikové, ale i mluvčí německé menšiny stupňovali své požadavky a kladli další podmínky. Dne 19. listopadu 1938 bez předepsané třípětinové

---

²⁰ Mates, P.: Vývoj volebního práva v buržoazním Československu, s. 142

²¹ Tamtéž, s. 144

²² říjen 1938 – březen 1939

většiny byl parlamentem přijat Zákon o autonomii Podkarpatské Rusi. Prezident Dr. Edvard Beneš dne 5. října 1938 odstoupil z funkce a uchýlil se do emigrace.

Prezidentem republiky byl 30. listopadu 1938 zvolen dosavadní prezident Nejvyššího správního soudu JUDr. Emil Hácha. Následovala postupná omezení a likvidace samosprávních orgánů, kdy v lednu 1939 byla rozpuštěna zemská zastupitelstva pro zemi českou a moravskou. Okresní zastupitelstva byla nahrazena komisemi úředníků. Na úrovni obcí byli od února 1939 ustanovováni obecní tajemníci, kteří kontrolovali činnost obecních zastupitelstev a v případě jejich rozpuštění přebírali jejich úkoly a administrativu obce. Dne 16. března 1939 vydal Hitler Výnos vůdce a říšského kancléře o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Výsledkem bylo zřízení protektorátního území, které se stalo součástí německé říše. Byl stanoven rozsah tohoto území s tím, že Hitler byl oprávněn upravovat hranice. Protektorátu byla formálně přiznána samosprávná autonomie s tím, že každé nařízení nebo opatření autonomní moci muselo být v souladu s potřebami Třetí říše. Na území existovaly dvě soustavy orgánů – říšských a protektorátních. Krátce po okupaci byla rozpuštěna bývalá čsl. armáda. Dekretem prezidenta Háchy ze dne 21. března 1939 došlo k rozpuštění Národního shromáždění. Nové volby nebyly vypsané a až do skončení okupace tedy nemohlo dojít ke svolání žádného zastupitelského orgánu. Prezident byl formálně v čele protektorátní správy, avšak k výkonu úřadu potřeboval zmocnění a pověření Vůdce.

Dne 7. června 1939 u příležitosti výročí odtržení Sudetoněmeckých území od Československa, byl vydán výnos Vůdce a říšského kancléře o prominutí trestu a udělení beztrestnosti těm obyvatelům, kteří se snažili o zachování německví v Sudetech a o jejich připojení k říši. Včetně prominutí trestu za členství v politických stranách, které byly v té době u nás zakázány. První protektorem se stal Karl von Neurath. Ten byl z funkce odvolán Hitlerem a nahrazen Heydrichem. Hitlerovým nařízením ze 7. července 1939 bylo protektorovi přiznáno oprávnění vydávat vlastní právní předpisy a měnit nebo rušit autonomní právní normy. Koncem května 1942 byl na Heydricha spáchán atentát, kterému v červnu podlehl. Dalším protektorem se stal Kurt Daluege, posledním protektorem byl W. Frick. Hitler v srpnu 1943 nahrazuje zvláštním výnosem funkci protektora vytvořením německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu v čele s ministrem K. H. Frankem.

V čele výkonné moci byla formálně protektorátní vláda. Členové protektorátní vlády byli do funkcí potvrzováni říšským protektorem. Vláda vydávala právní normy na základě Ústavního zákona č. 330/1938 Sb.z. a n., o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací, který ji k tomu zmocnil na dobu dvou let. Po uplynutí tohoto období bylo vládě toto zmocnění dále prodlouženo nařízením říšského protektora ze dne 12. prosince 1940.

Po okupaci českého území převzaly německé orgány celou stávající soustavu samosprávy. Kontrolní funkci vykonával říšský protektor a vrchní zemští radové. Většina okresních úřadů začala fungovat jako říšské správní orgány. Na místa starostů byli mnohde dosazováni němečtí vládní komisaři. Jednotkou německé správy se stal tzv oberlandrát v čele se stejnojmenným úředníkem, považovaným za inspektora říšského protektora.

V roce 1942 došlo k výraznému personálnímu propojení protektorátní a říšské správy. Rozhodující pozice začali přebírat Němci. Zcela novým typem správního orgánu se stal pracovní úřad, jeho vznik byl důsledkem zavedení všeobecné pracovní povinnosti. Vedle právních předpisů vydaných protektorátními orgány platily právní normy z předokupační doby a právní předpisy německé říše. Na území okresů byly vytvořeny úřady landrátů navazující na prvorepublikové okresní úřady v čele s osobou landráta, který zastával pozici okresních hejtmanů za První republiky.

1.3. Územní samospráva na Hornoplánsku do roku 1938

Pro svou práci jsem zvolil vymezení území Hornoplánska shodné s dnešním správním územím Města Horní Planá. Jedná se o cca 100km² s osadami Valtrov, Přední a Zadní Zvonková, Bližší a Další Lhota, Hory, Pernek, Pihlov, Maňava, Hodňov, Olšina, a Hůrka. V těchto osadách a společně s centrem oblasti městem Horní Planá dnes žije 2238 obyvatel²³. Takto vymezené území pro potřeby mé práce dále nazývám Hornoplánskem. Hornoplánsko se nalézá v Českokrumlovském okrese, který se rozkládá v jihozápadní části Jihočeského kraje. Jeho západní část sousedí s okresem Prachatice, severní a východní část hraničí s okresem České Budějovice. Na jihu je zakončeno hranicí s Rakouskem. Je součástí Šumavy, její východní části. Směrem do

---

²³ Ministerstvo vnitra. *Portal.gov.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13]. Obec s pověřeným úřadem Horní Planá. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=obec&kod=545511>.

vnitrozemí přechází hlavní hřeben Trojmezenských hor Šumavy do podhůří tvořené Želnavskou hornatinou. Celá oblast se nachází v nadmořské výšce 700 - 1350mm. Nejvyšším bodem je vrchol Smrčiny s nadmořskou výškou 1336 m. Po hranicích s Rakouskem vede evropské rozvodí mezi Černým a Severním mořem. Do Severního moře odvádí šumavské vody Vltava. Pod Horní Planou se dnes Vltava rozlévá v Lipenskou přehradu, nejvýznamnější krajínovorný prvek regionu. Klimatické podmínky jsou silně ovlivněny nadmořskou výškou. V nadmořské výšce nad 800 m je podnebí mírně chladné až chladné, v oblasti pod 800 m až mírně teplé. V oblasti hraničního pohorí Smrčiny je podle dlouhodobého měření v průměru více než 130 dnů se sněhovou pokrývkou.

Hornoplánsko dosáhlo největšího hospodářského rozvoje na počátku 1. poloviny 20. století. Těžba dřeva spolu s chovem dobytka umožňovala obživu relativně velkému počtu obyvatel²⁴. Německé obyvatelstvo obývalo prakticky celé Hornoplánsko. Pak začalo obyvatelstva pozvolna ubývat s ohledem na omezené možnosti většího zprůměrnění kraje a s ohledem na jeho horský ráz. Významný vliv mělo i přerušení přirozené sociodemografické provázanosti Hornoplánska směrem na jih, do území nově vzniklého státu Rakousko. V roce 1910 na území Hornoplánska žilo 6776 obyvatel²⁵. V roce 1921 pak 6421 obyvatel. V roce 1930, při posledním předválečném sčítání lidu, se snížil počet obyvatel Hornoplánska na 6054²⁶. Po Mnichovské dohodě proběhlo další sčítání lidu a sice 17. května 1939. Při tomto sčítání vykazovalo Hornoplánsko 5921 obyvatel²⁷. Vznikem Československé republiky nebyli obyvatelé Hornoplánska nijak nadšeni. Se vznikem samostatné Československé republiky souvisely pokusy německých nacionalistů o vytvoření vlastní správní organizace. Němci z Čech, Moravy a Slezska se před 1. světovou válkou začali nazývat „sudetští“ Němci a pohlíželi už za války s nedůvěrou na české snahy o ustavení samostatného národního československého státu²⁸.

---

²⁴Rezníčková, Zdeňka: Kronika Šumavy. 2003, s. 357

²⁵ Sčítání lidu dne 31. prosince 1910 bylo 1701 obyvatel z toho 5 Čechů (0,29%) a 1696 Němců (99,71%)

²⁶Výňatek z výsledků sčítání lidu k 1.12.1930, srovnávací tabulka politický okres Český Krumlov, soudní okres Horní Planá

²⁷ Výňatek z výsledků sčítání lidu k 17.5.1939, Horní Planá, Hodňov, Hůrka, Pernek, Zvonková

²⁸Kolektiv autorů. Dějiny zemí koruny české II, Praha: Nakladatelství Paseka, 1993, s. 162.

I z toho důvodu se v dubnu 1918 Horní Planá vyslovila pro připojení „Šumavské župy“ k Hornímu Rakousku. Události 28. října vyvolaly vlnu odporu a nespokojenosti. Největší lidové shromáždění, kterého se zúčastnili i četní poslanci, se konalo 3. listopadu 1918 na školním dvoře obecné školy, a to na podporu dříve vyhlášené provincie „Šumavské župy“ (Böhmerwaldgau). Tato provincie měla zahrnovat území v oblasti Českého lesa a Šumavy. Přirozenými středisky se měla stát města Č. Krumlov a Vimperk. Protože provincie neměla předpoklady k samostatné existenci, počítalo se s jejím připojením k Horním Rakousům²⁹. Tyto snahy zastavil až příjezd československého vojska společně s vojenskou policií dne 29. listopadu 1918. Vojsko obsadilo Horní Planou a zůstalo zde až do 18. května 1920.

Koncem roku 1918 byl úředně zakázán vývoz a prodej dobytka tradičním odběratelům do sousedního Horního Rakouska. Cestovní pasy vystavené před 28. říjnem 1918 byly prohlášeny za neplatné. Vznik ČSR byl vnímán jako počátek vlny počešťování, omezování práv zdejších Němců a pronikání českého živlu do výhradně německých oblastí Šumavy.

Dne 21. dubna 1919 proběhlo v Horní Plané shromáždění s názvem „o našem právu na sebeurčení“. Velká účast byla zaznamenána také dne 13. července 1920 na shromáždění, na němž starosta Českého Krumlova Ernst Hirschl promlouval o „naší politické a hospodářské situaci“. Nezaměstnanost v letech 1932 - 1938 dosáhla mezi německým obyvatelstvem míry daleko vyšší než v Německu a v poměru k československému obyvatelstvu v ČSR byla zhruba třikrát vyšší³⁰. Této skutečnosti využila nacionalisté a československou vládu obvinili z jednostranné hospodářské politiky. Sudetoněmecké strany DNP a NSDAP, si drželi ve 2. polovině 20. let silné pozice, což dokazují výsledky voleb z roků 1925, 1929 a později i v roce 1931 volby obecní.

První obecní volby po vzniku Československé republiky se konaly v roce 1919 a bylo zvoleno 24 členné zastupitelstvo na období čtyř roků. Volit a být voleni mohli být ženy a muži starší 21 let. V obci se utvořily tři volební strany a to **Sjednocená občanská německá lidová strana, Sociálně demokratická německá dělnická strana a Svaz německých řemeslníků**. Podle počtu obdržených hlasů byly stranám přiděleny mandáty. Pro **Německou sjednocenou občanskou lidovou stranu** celkem **412** hlasů.

²⁹ Toms, J.: Přehled dějin Československa 1918 - 1938. Plzeň 1997. s. 15.

³⁰ kol. aut.: Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění. Praha 1996. s. 17.

Pro **Německou sociálně demokratickou stranu** celkem **370** hlasů. Pro **Německý svaz řemeslníků** celkem **93** hlasů. Noví zastupitelé zvolili starostou **Lorenze Prixe** a zástupcem Johanna Wallnera, oba ze Sjednocené občanské německé lidové strany a Johanna Zeyera z Německé sociálně demokratické strany.

V roce 1920 byla komisionelně určena přesná hranice s Rakouskem a byly s ní seznámeny orgány obce. V stejném roce byl ustanoven šestičlenný výbor obce k odstranění nouze o byty. Tento výbor, podle zákona na ochranu nájemníků, měl až do roku 1924 právo zabírat volné byty a toto právo také využíval.

Volby do sněmovny a do senátu se konaly 18. a 25. dubna 1920. Proběhly v budově radnice čp.5 a v budově okresní správní komise čp. 168. Volilo 411 mužů a 495 žen. **Německá sociálně demokratická strana** obdržela **344** hlasů, **Německé volební sdružení** **264** hlasů, **Německý svaz zemědělců** **152** hlasů, **Německá křesťansko sociální strana** **116** hlasů, **Německá židovská strana** **9** hlasů, **Německá strana svobodných demokratů** **7** hlasů, **čtyři české strany** dohromady **11** hlasů. Podobný výsledek byl zaznamenán i ve volbách do senátu.

V roce 1920 vstoupila obec Horní Planá do Svazu německých samosprávných sborů, paradoxně v době, kdy státní úředníci přísahali věrnost Československé republice. V roce 1921 takto přísahal také obecní tajemník: „slibuji, že budu zachovávat stále věrnost Československé republice, že budu přesně plnit povinnosti, které mi ukládá zaměstnanecský dekret a služební řád a že budu ve svém úřadě přísně dbát platných zákonů“. Učitelé přísahali až v roce 1922.

Ve volbách do obecního zastupitelstva v roce 1923 získal **Německý svaz zemědělců** **9** mandátů. **Německá komunistická strana** **6** mandátů. **Německou křesťanskou sociální stranu** zastupovali **3** zastupitelé, **Německou živnostenskou stranu** také **3** a **Německou nacionální stranu** také **3** zastupitelé. Starostou byl zvolen **Lorenz Prix** a zástupce Rudolf Zach za Německý svaz zemědělců a Salvius Probst za Komunistickou stranu.

Dne 2. června 1925 nechala poštovní správa odstranit ze tří domů na náměstí v Horní Plané poštovní schránky, protože z nich neznámí pachatelé v noci vyškřábali označení „Č.S.R.“. Dne 19. září 1925 byly schránky opět vráceny na svá původní místa. Protože obec odmítla poštovní správě uhradit požadovaný obnos 63 Kč, složily se na úhradu částky čtyři místní spolky.

Volby do sněmovny a do senátu proběhly dne 25. listopadu 1925. Do sněmovny mohli volit voliči starší 21 let a do senátu starší 25 let. **Německý svaz zemědělců** spojený s **Německou živnostenskou stranou** získal **279** hlasů, **Německá křesťansko sociální lidová strana** získala **203** hlasů, **Německá sociálně demokratická strana** **121** hlasů, **Německá nacionální strana** **112** hlasů, **Německá komunistická strana** **104** hlasů, **Německá nacionálně socialistická strana** **63** a **šest českých stran** celkem **15** hlasů. Do poslanecké sněmovny se dostal Dr. Karl Petersilka, profesor náboženství z Českých Budějovic za Německou křesťansko sociální lidovou stranu.

V roce 1926 byla němčina ustanovena jako oficiální jednací jazyk na obecním úřadu a bylo zakoupeno dvojjazyčné obecní razítko. Proti tomu v dubnu 1926 byl na úřední příkaz z budovy radnice odstraněn německý nápis z železných písmen „Rathaus“(radnice). Oslavy státního svátku dne 1. května 1927 organizované německými komunisty, se na horním konci náměstí konaly za velmi slabé účasti 70 účastníků, z toho asi 15 žen. Současně na dolním konci náměstí oslavovali němečtí sociální demokraté za účasti 200 posluchačů a slavnostního řečníka z Teplic. O rok později bylo komunistů jen 45 a sociální demokraté je zcela zastínili svým průvodem s hudbou a vystoupením učitele Tauscheka z Mokré u Horní Plané. Dne 26. června 1927 se konalo shromáždění Německých křesťanských socialistů, jímž předsedal Johann Hofmann z Jenišova u Horní Plané. Agitační řeč vedl poslanec P.Dr. Karl Petersilka z Českých Budějovic.

Volby do obecního zastupitelstva se konaly 16. října 1927 a kandidovaly 4 volební strany. Celkem bylo 971 oprávněných voličů. Volilo se 24 členné obecní zastupitelstvo. Kandidátní listina č.4 **Volební společenství měšťanských stran** a to **Německého svazu zemědělců, Německé živnostenské strany, Německé křesťansko sociální strany** obdržela **507** hlasů. Kandidátní listina č.3 **Německá národní strana** a **Německá národně socialistická dělnická strana** obdržely **148** hlasů. Kandidátní listina č.2 **Němečtí komunisté (3.Internacionály)** obdrželi **104** hlasy. Kandidátní listina č.1 **Němečtí sociální demokraté** obdrželi **99** hlasů. Starostou byl zvolen **Rudolf Zach** zástupci pak Johann Jungbauer, Johann Pable všichni z Volebního společenství měšťanských stran.

V červnu 1928 proběhlo velmi dobře navštívené shromáždění Německé nacionálně socialistické strany v sále hotelu „U zeleného tkalce“ s přednáškou poslance Leo

Wenzela z Podmokel, doplněné promítáním filmu politické propagandy o vzniku Československé republiky.

Působnost autonomního okresního zastupitelstva (okresní správní komise) zanikla 1. prosince 1928, protože byla sloučena s politickou okresní správou (dříve okresní hejtmanství) v okresní úřad, který se skládal ze 16 členů (10 německých a 6 českých). Horní Planá zrušením okresního zastupitelstva hodně ztratila. Dne 12. prosince 1928 byl z domu čp.168 odstraněn i velký, zlacený nápis „Okresní zastupitelstvo“. Okresní zastupitelstvo bylo pro Čechy zřízeno zemským zákonem ze dne 25. července 1864. Ze správních okresních úřadů Krumlov, Chvalšiny a Horní Planá bylo v roce 1868 utvořeno okresní hejtmanství Krumlov. Okresní zastupitelstvo rozhodovalo všechny záležitosti provozu okresu. Až do roku 1924 čítalo 18 členů a to 4 zástupce velkostatků (3 kníže Schwarzenberg a 1 klášter Vyšší Brod), 1 zástupce nejvíce platících daně z oblasti průmyslu a obchodu, 3 zástupci měšťanů (2 Horní Plané, 1 Dolní Vltavice) a 10 zástupců venkovských obcí na 3 roky. Tito volili předsedu, kterého musel schválit císař a šestičlenný okresní výbor, předseda jmenoval svého zástupce.

Soudní okres Horní Planá měl plošnou výměru 372 km² a v roce 1910 měl 16.378 obyvatel, z toho 16.260 německých (99,28%) a 118 českých (0,72%) ve 20 obcích a 85 osadách. Předsedou okresního zastupitelstva byl od roku 1911 do roku 1924 zemědělec Julius Müller ze Zvonkové u Horní Plané a do roku 1928 pak měšťan a zemědělec Johann Wallner z Horní Plané. Dne 1. prosince 1928 byla zrušena okresní správní komise (dříve okresní zastupitelství) a všechnu agendu převzal okresní úřad v Českém Krumlově.

Dne 2. prosince 1928 se konaly první volby do zemského a okresního zastupitelstva. Horní Planá - výsledky: 936 oprávněných voličů nad 21 let. Hlasy obdržely: **Německý svaz zemědělců 146země/155okres**, **Německá živnostenská strana 104/129**, **Německá křesťansko sociální strana 144/130**, **Německá nacionálně socialistická dělnická strana 74/ nikdo** nekandidoval, **Německý národní svaz 80/117**, **Němečtí sociální demokraté 148/148**, **Němečtí komunisté 79/89**, **Německé dělnické a hospodářské společenství 34/38** a **české strany 20/19**.

Velké politické shromáždění Německé nacionálně socialistické dělnické strany se konalo 13. července 1929. Hlavním řečníkem byl poslanec Hans Krebs z Ústí nad Labem. Dne 27. října 1929 proběhly volby do Parlamentu. V Horní Plané předcházela

dvě málo navštívená předvolební shromáždění avšak mnoho plakátů a letáků. Volby proběhly klidně. Výsledky voleb do parlamentu: 978 oprávněných voličů. Hlasy obdržely volební strany v následujícím pořadí: **Německá křesťansko lidová strana a Německá živnostenská strana 286** hlasů, **Německá sociálně demokratická strany 170** hlasů, **Německý svaz zemědělců s Německým dělnickým a hospodářským společenstvím 169** hlasů, **Německá nacionálně socialistická dělnická strana 98** hlasů, **Německá nacionální strana a Sudetoněmecký vesnický svaz 96** hlasů, **Německá komunistická strana 52** hlasů, zbytek **českých stran** celkem **15** hlasů.

Dne 23. ledna 1931 koupil Český šumavský svaz za 60.100 Kč dům čp.196 v Nádražní ulici se záměrem zřídit zde českou školu. Jako jednotřídní soukromá obecná škola byla otevřena Českým školním spolkem v Praze dne 1. září 1931 a měla 9 českých žáků a jedno německé dítě. Učitelem byl Karel Dražský.

Obecní volby se konaly 27. září 1931. Celkem 1008 voličů starších 21 let volilo ze 7 kandidátních listin. Odevzdaných hlasů bylo 914. Výsledky voleb a získané mandáty: **Německý svaz zemědělců 205** hlasů, **5** mandátů, **Německá národně socialistická strana 159** hlasů, **4** mandáty, **Německá křesťansko sociální lidová strana 146** hlasů, **4** mandáty, **Německá živnostenská strana 146** hlasů **4** mandáty, **Německá komunistická strana 107** hlasů, **3** mandáty, **Německá sociálně demokratická dělnická strana 84** hlasů, **2** mandáty, **Německá nacionální strana 60** hlasů, **2** mandáty. Starostou byl zvolen **Rudolf Zach** z Německého svazu zemědělců, zástupci pak Johann Jungbauer z Německé živnostenské strany a Adolf Webinger z Německé národně socialistické strany.

Velké zasedání Německého svazu zemědělců se konalo 24. ledna 1932 za účasti poslance Karl Patzera, tajemníka Jannaucha, krajského důvěrníka Josefa Eibensteina a jednatele Johanna Weisse z Českých Budějovic. Koncem března 1932 bylo pod pokutou zakázáno nošení a umístování hákového kříže. Politická shromáždění v roce 1933 začala 6. března velkým okresním sjezdem strany Německého svazu zemědělců. Dne 27. května uspořádala své shromáždění Německá nacionální strana. V říjnu tohoto roku byla pak její činnost úředně zakázána.

Dne 8. října proběhla v Horní Plané velká manifestace s přednáškou o situaci sudetoněmeckého lidu. Dne 18. února 1934 byla založena místní skupina „Sudetoněmecké vlastenecké fronty“ a jejím vedoucím jmenován zámečnick Karl

Schönauer. Tato místní skupina zorganizovala dne 22. srpna 1934 velké shromáždění na náměstí. Obyvatelství Horní Plané se dne 27. října 1934 v předvečer státního svátku vzniku republiky zúčastnili oslavy na náměstí před Spořitelnou. Průvod s hudbou prošel Nádražní ulicí a po osvětleném náměstí. Slavnostní projev přednesl v němčině učitel Gustav Pechmann a v češtině vedoucí české školy Karel Dražský. Na závěr byla zazpívána československá státní hymna v obou jazycích!

V roce 1934 byly úředně obsazeny dva uvolněné mandáty zakázané **Německé nacionální strany** a čtyři mandáty **Německé nacionálně socialistické dělnické strany** takto: **Němečtí sociální demokraté** 3 mandáty. **Německý svaz zemědělců** 2 mandáty a **Německá živnostenská strana** 1 mandát. V témže roce 1934 byly zavedeny „žebračky“ po 5 a 10 Kč z důvodů usměrňování a kontroly žebření.

Pro dokreslení vztahů a nálady německého obyvatelstva Horní Plané uvádím zajímavý doslovný zápis z obecní kroniky .....*„Oslava presidenta dne 7. března v sále hostince „U zeleného tkalce“ k 85 narozeninám pana presidenta T.G.Masaryka. Oslavu uspořádal Okresní výbor pro vzdělání a učitelský sbor obecné a měšťanské školy za účasti obecního zastupitelstva, místní školské rady, duchovních, státních úředníků a zaměstnanců, učitelského sboru všech čtyř škol se školní mládeží, zástupci notariátu, lesního úřadu, pošty, dráhy, četnictva, všech peněžních ústavů, péče o mládež, důchodců, Jednoty, farního výboru a všech spolků jakož i velkého množství obyvatelstva. Proběhla dojemným a povznášejícím způsobem. Starosta Rudolf Zach pozdravil všechny přítomné. Ze slavnostně radostných dětských srdcí zazněla působivě píseň „Není krásnější země“. Odborný učitel Karl Feil pronesl úchvatný projev k uctění pana presidenta státu, popsal jeho mládí, bezvadnou práci k dosažení jeho duševní výše, jeho hluboké porozumění pro německou filosofii a básnictví. Jeho úctu ke Goetheovi a jeho šlechetný postoj k německému národu. Vše toto ještě osvětlil mnohými, většinou neznámými citáty a výroky pana presidenta. Nato se připojily slavnostními deklamacemi všechny věkové kategorie žactva a sborové zpěvy. Na závěr byla zazpívána státní hymna v německém jazyce. Tento „president-osvoboditel“, zakladatel státu, dne 14. Prosince 1935 odstoupil ze svého úřadu, poté, co doporučil národnímu shromáždění svého věrného spolupracovníka, jedinečného ministra zahraničních věcí republiky Dra.*

*Eduarda Beneše za svého nástupce, který byl dne 18. prosince 1935 zvolen státním prezidentem 340 ze 440 odevzdaných hlasů*³¹.

Dne 19. května 1935 se konaly volby do parlamentu, předtím byla početná předvolební shromáždění a vydáno velké množství plakátů. Voleb do parlamentu se zúčastnilo 1.037 oprávněných voličů. Výsledky voleb do parlamentu. Německé strany: **Sudetoněmecká strana** (předseda Konrád Henlein) **679** (71,3%) hlasů, **Němečtí sociální demokraté 79** hlasů, **Německá křesťansko sociální lidová strana 77** hlasů, **Německý svaz zemědělců 46** hlasů, **Sudetoněmecký volební blok** (také **Německá živnostenská strana**) **29** hlasů, **Němečtí komunisté 8** hlasů, **Německá hospodářská strana dlužníků všech stavů 2** hlasy. České strany: **Agrárníci 1** hlas, **Sociální demokraté 9** hlasů, **Národní socialisté 15** hlasů, **Živnostenská strana 2** hlasy, **Národní sjednocení 5** hlasů.

V zimě 1934/35 výbor žen „Německé okresní péče o mládež“ rozdělil 10.664 porcí školních polévek. Kněžna ze Schwarzenbergů zřídila a zaplatila provoz poradny pro matky, v níž pracuje od 1. dubna slečna Herta Jordan z Českého Krumlova. Dne 28-29. září se konalo podzimní setkání Německé venkovské mládeže. Vystoupil Dr. Robert Hetz ze Žatce. Krajský vedoucí Německé venkovské mládeže Alois Pangerl z Bližší Lhoty předal praporečnickovi místní skupiny krajskou zástavu. Pracovní zasedání okresního Německého kulturního svazu mělo jako hlavní téma ochranu německého dítěte na jazykové hranici a rozšíření povědomí o tomto problému. V roce 1935 se událo také několik větších politických shromáždění Svazu zemědělců, Sudetoněmecké strany (SdP) s hlavním řečníkem poslancem Antonem Pfrognerem ze Stříbra a další shromáždění této strany s projevem Ing. Wenzela z Chebu. Vše vyvrcholilo shromážděním a projevem Konráda Henleina dne 25. dubna ve 21 hodin na náměstí za účasti zhruba 5.000 posluchačů. Vedoucí SdP Henlein nemohl pro ochraptění mluvit. Zastoupil ho poslanec Dr. Walter Brand ze Severních Čech. Jeho projev o dosažení jednoty politické a spolupráce sudetoněmeckého národa byl zesilován reproduktory a byl daleko slyšitelný. Se štábem strany přijela velké hudba.

V květnu byla v domě čp. 89 zřízena kancelář SdP. Prvním vedoucím SdP v Horní Plané byl Alois Löffler. V roce 1936 se konala politická shromáždění Sudetoněmecké strany s projevem poslance Holluba o existenčním boji sudetských Němců. Dalším

---

³¹ Obecní kronika Horní Plané, 4. Svazek od 15. ledna 1935, s. 2 (celkem 200 stran), překlad Stanislav Jarg, 1992

významnějším shromážděním byla schůze Německého svazu zemědělců s projevem říšského předsedy Svazu Gustava Fackera. Důstojnou oslavu státního svátku vzniku republiky uspořádala v předvečer svátku místní skupina české Pošumavské jednoty. Oslavy se zúčastnilo i několik Němců.

Shromáždění SdP dne 31. ledna 1937 proběhlo za účasti asi 700 osob, projev přednesl poslanec Dr. Anton Kreisl a poslanec Rudolf Kasper. V dubnu 1937 splnila obec Horní Planá příkaz Okresního úřadu v Českém Krumlově a na náklady obce připravila vybavenou úřadovnu a ubytovnu pro zřízení Státní policie, včetně garáže. Státní policie se ujala služby dne 13. února 1937 v počtu 11 mužů českého původu, převážně z Prahy a Středních Čech.

Oslava 53. narozenin presidenta Dr. Eduarda Beneše proběhla dne 27. května 1937 v sále hostince „U zeleného tkalce“. Byla uspořádána okresní Německou vzdělávací komisí a Místní osvětovou komisí. Slavnostní projevy přednesli za Němce odborný učitel Gustav Pechmann a za Čechy řídící učitel Karel Dražský. Čelní stěna sálu byla vyzdobena v popředí s bustou presidenta.

Velké shromáždění SdP se konalo na náměstí dne 6. července 1937 za účasti asi 3.000 osob. Pomluvil Konrad Henlein a poslanci Jobst a Frank. Shromáždění proběhlo bez narušení. V srpnu bylo místním skupinám SdP poslancem Jobstem z Českého Krumlova předáno 27 praporů. Předání mohli být přítomni pouze vedoucí skupin SdP bez veřejnosti. Jiný způsob předání byl zakázán úřadovnou Státní policie. *Májovou oslavu dne 1. května 1938 uspořádala SdP za účasti 11.800 osob. Tak velkou účast Horní planá ve své historii doposud nezaznamenala. Na čele průvodu byla nesena státní vlajka a hned za ní vlajky SdP. Na podiu zaujali místa okresní vedoucí Josef Streinz, poslanec Schütz a krajský zemědělský vedoucí Matsche, kteří pronesli projevy. Oslavu zahájil okresní vedoucí Streinz, poté následovala píseň „Daleko nechte prapory vlát“ a dále promluvili poslanci Stütz a Matsche na hospodářská a politická témata. Matsche závěrem doslova uvedl: „...Jeden národ! Jedna vůle! Jedna cesta!“... Následovala píseň „Když já vlasti zelené nivy“ a velice pohnutý okamžik nastal, když při poslední sloce a posledních slovech „ chráníme věrně, ať mladí nebo starí, krásnou německou Šumavu“ se zdvihlo 11.800 rukou k přísaze. Hluboké pohnutí v srdcích všech, pevně*

*rozhodnutí v jejich tvářích, být jako první připraveni k nasazení až do konce. Po mnohých tvářích, zvláště starších lidí, tekly slzy pohnutí a radosti*³².

V důsledku zahraničních událostí byly dne 21. května 1938 obsazeny hranice republiky československým vojskem a státní stráží. Byly uzavřeny všechny hraniční cesty a obsazeny všechny mosty přes Vltavu. Toto trvalo až do 20. června.

Obecní volby se konaly dne 18. června 1938. Proběhly bez zvláštní volební propagandy a za silné účasti voličů. Odevzdáno bylo 100 procent hlasů. Oprávněných voličů bylo 1.068 a účast 94,1 procent. Poprvé kandidovali i Češi se samostatnou kandidátkou **České demokratické skupiny**. Získali 67 hlasů, tedy 1 mandát. Kandidátka **Sudetoněmecké strany** získala 937 hlasů tedy 23 mandátů. Starostou byl 3. července 1938 zvolen lékárník **Mag. Ph. Franz Ladek** a jeho zástupci řezník Gustav Frieppes a odborný učitel Hubert Woldrich, všichni Sudetoněmecká strana.

Jak rozdílný je zápis z té doby v obecní kronice oproti předchozímu zápisu z roku 1935. *Útlak od Čechů: (zapsáno v kronice červeně-poznámka překladatele). Přes mohutné vítězství Němců v obecních volbách pro Konráda Henleina a uvedení požadavků Vůdce na spravedlivé řešení sudetoněmecké otázky, vyhrcovala se stále více naše politická situace. Orgány státní policie vyvíjely zvýšenou činnost. Domovní prohlídky byly na denním pořádku. Byla provedena zatýkání atd. Dne 11. září 1938 byl zatčen Franz Reinmüller, dělník zemědělského sdružení, protože Jakobu Honetschlägerovi, která sloužil jako udavač Státní policii, v hostinci „Šumava“ a kterého přistihl, jak odposlouchává hovory hostů, dal políček. Na to byla krátce demonstrace obyvatelstva. Několik set osob táhlo k budově Státní policie a požadovalo Reinmüllerovo propuštění, což bylo po delším vyjednávání dosaženo. Shromáždění se rozptýlilo, takže četnictvo (15 mužů), povoláné Státní policií nenalezlo zámiňku k zákroku. Dne 12. září 1938 byl v sále hostince „U zeleného tkalce“ společný poslech velkého Vůdceva projevu z Norimberka. Potom se zformoval velký průvod demonstrantů a tito táhli, zpívající německou hymnu a píseň o Horstu Wesselovi, okolo náměstí. Přitom bylo hlasitě voláno „sláva Hitlerovi“ a „my chceme domů do Říše“. Přitom byla rozbíta okna u Židů Eduarda Kohna a Otto Schwarze. Po jasné a požadavky kladoucí Vůdcově řeči, po níž následovaly četné demonstrace ve všech místech sudetoněmeckého území, po podstoupených obětech na životech, došlo k určité naději,*

---

³² Tamtéž s. 17

že musí dojít k rozhodnutí. Podle jednání české vlády a státních orgánů se dalo tušit a vypadalo to tak, že dojde ke krvavým srážkám. Já sám jsem v tuto možnost nevěřil a byl jsem skálopevně přesvědčen, že nás velký, moudrý a také energický Vůdce Hitler vše obrátí k dobrému. Dne 13. září 1938 bylo vyhlášeno stanné právo. Nyní to začalo doutnat. Došlo k novým zatýkáním a zatčení byli dopravováni do Českých Budějovic. Byli to dělník Franz Berger, dělník Franz Miny, truhlářský mistr Adalbert Lang, obchodník se železářským zbožím Hermann Jungbauer, holičský tovaryš Franz Schimani, pomocnice v domácnosti Paula Krenn a Margaretha Koch, dělník Gustav Krenn řečený Andre, kancelářský zaměstnanec Ignatz Kadletz. Z různých povolání zatčených je patrné, že veškeré obyvatelstvo bylo v předtuše nadcházejících věcí ve velkém rozrušení, mladí a staří spolupracovali na převratu doby a zaseli setbu pro tak nádhernou sklizeň. Státní policie, tito ubozí zbabělci, byli posíleni četnictvem a státní stráží. Je zajímavé, že sem byli poslání pouze Češi, Židé a marxisté a že byli ozbrojeni. Z Horní Plané odešel vlastně pouze Žid Otto Schwarz, který měl tu vlastnost, že byl velice hloupý, což se o jeho rasových spolupříslušnících nedalo říci³³.

Dne 17. září 1938 byly před vstupy do obce položeny silniční zátarasy. Byly přivezeny vozy, byla jim odejmuta kola a vozy byly zatíženy kameny a následně byl ženisty podminován železný most u Bližší Lhoty směrem ke hranicím. Vojenské rozkazy a nařízení byly doručovány jenom v noci vlastními ordonancemi a nebylo vzácností, že pan starosta byl vzbuzen uprostřed noci. V této době začal útěk Němců. Nejprve jednotlivě, potom ale v celých houfech, a když dne 24. září 1938 došla v 05,30 hod mobilizační vyhláška, byla již větší část zbraněschopné mládeže a zralejších mužů již za hranicemi. Jen málo jich uposlechlo povolávacího rozkazu. Nyní přešel také zbytek mužů, také dokonce ženy a jen docela málo mužů a žen a dětí zůstalo doma. Zaměstnanci obce a Spořitelny se vydrželi všichni statečně. A já nevím co se má více ocenit. Zůstat zde vykonávat službu, udržovat spojení s místy v za hranicemi, stále a opět budit ženy a vyřizovat vzkazy, přesvědčovat je, aby byly statečné, aby svoje životy chránily v bezpečí a držely se dál od střelby. Neboť kdyby došlo skutečně ke krvavým srážkám, byly by nejdříve nasazeny německé jednotky a dlouho poté teprve z uprchlíků vycvičený Dobrovolný sbor (Freikorps). Starosta Franz Ladek jel ihned kvůli svému zproštění na Okresní doplňovací velitelství do Českých Budějovic, nebyl zproštěn

---

³³ Tamtéž str. 21

vojenské služby a musel tam zůstat. Tak vlastně obec osiřela. Přesto jsme ale vydželi. Dne 25. září 1938 v první mobilizační den, museli být v 5 hodin ráno předvedeni evidovaní koně do Kamenného Újezdu u Českých Budějovic. Motorová vozidla byla povolána do českých Budějovic. Kone byly odtud odvedeny dne 24. září 1938 v 6 hodin večer. Nebyl to lehký úkol tam koně odtransportovat, přitom celou noc pochodovat, přitom s odporem a nenávistí v srdci. Okolní obce Kyselov a Pestřice jednoduše koně odvedli do Rakouska. Tedy opět důkaz, jaký zájem mělo obyvatelstvo na státě, ve kterém jsme žili z donucení. V těchto dnech byli hostinský Ignatz Joachimsthaler, advokát Dr. Anton Seifert, kapitán na odpočinku Josef Stupka zavřeni jako rukojmí a předáni do Českých Budějovic³⁴.

V den, kdy měl Hitler v Berlíně pronést rozhodující řeč tedy 26. září 1938, musely být v 7 hodin večer odevzdány všechny rozhlasové přijímače. Protože někteří majitelé rozhlasových přijímačů svoje radia neodevzdali, byla tato řeč během 27. září všude známá. Nyní se již vědělo, že dne 1. října 1938 padne rozhodnutí, na které jsme čekali dlouhých 20 let. Pro které jsme pracovali a také se modlili. Byly to nejtěžší dny, které jsme v této době prožívali. Ve dne rozčilující služba v kanceláři, kterou s sebou přinesla mobilizace, v noci beze spánku, neboť se muselo každým okamžikem čekat jakýkoliv akt pomsty zde ještě bydlících Čechů. Přičemž bylo zavedeno přísné zatmění. Údajně proti leteckým útokům. Ve skutečnosti ale s největší pravděpodobností proto, že Češi a samotná Státní policie a vojska, pokud se toto jako takové dá nazvat, měli strach. Horlivě se všude šily vlajky s hákovým křížem, docela potajmu a potom byly dobře ukryty. Je k neuvěření, kolik bylo ušito těchto praporů navzdor teroru ze strany Čechů³⁵. Vysoká nezaměstnanost v polovině 30. let a tíživé životní podmínky přispěly k rozmachu sudetoněmeckého nacionálního hnutí „Sudetendeutsche Heimatsfront“ (SHF: Sudetoněmecká vlastenecká fronta) pod vedením Konráda Henleina. Hnutí, přejmenovanému na „Sudetendeutsche Partei“ (Sudetoněmecká strana, SdP)³⁶, se pak v parlamentních volbách v květnu 1935 podařilo získat 64 % všech německých hlasů v republice. Celkem SdP získala 44 poslaneckých mandátů a stala se druhou nejsilnější stranou po agrárnících. Ve svém politickém vyjadřování a struktuře se od r. 1935 začala

---

³⁴ Tamtéž s.21

³⁵ Tamtéž s.22

³⁶ Přejmenování SHF na SdP bylo vlastně vynuceno čs. úřady. Straně totiž hrozilo zakázání činnosti, které prosazoval Beneš.

pozvolna přichylovat k linii sudetoněmecké DNSAP, zakázané v roce 1933³⁷. Již v prvních měsících volebního roku 1935 se také na Hornoplánsku začal projevovat vzrůstající vliv a popularita SHF, její místní organizace. Existují místní organizace SHF v Prachaticích, Vimperku, Volarech a Horní Plané. V samotných volbách 19. května zvítězila SdP, tak jako v celém pohraničí. Sudetoněmecká strana se tak stala nejsilnější stranou v jihočeském pohraničí³⁸.

Na podzim 1937 se SdP stala filiální stranou Adolfa Hitlera. Hitler sám převzal řízení sudetoněmecké politiky a SdP měla nadále klást takové požadavky, které byly pro čs. vládu nepřijatelné. Dne 24. dubna 1938 se uskutečnil sjezd SdP v Karlových Varech, kde se SdP mimo jiné již oficiálně přihlásila k ideologii NSDAP³⁹. Bez existence SdP a její aktivní pomoci by Hitler, který už v létě 1938 usiloval o rozpoutání války, nemohl vyvinout dostatečný mezinárodní tlak. Ten vyústil v září 1938 v Mnichovskou dohodu a odtržení pohraničních oblastí od Československa.

Politický vývoj na Hornoplánsku probíhal v roce 1938 podobně jako v ostatních oblastech Sudet. Až do připojení Rakouska k Německu byl zde celkem klid. Strana SdP nadále pracovala na budování své organizace a získávání podpory mezi obyvatelstvem. Henlein navštívil na začátku června Volary, Kunžvart, Vimperk a Horní Planou⁴⁰. Během léta přecházeli ilegálně hranice do Německa a obsazeného Rakouska hlavně mladí sudetští Němci. Dne 5. září vláda pod obrovským tlakem vnějších i vnitřních okolností přijala tzv. 4. plán řešení sudetoněmecké otázky. Během sjezdu NSDAP v Norimberku došlo k dohodě předáků SdP Henleina a Franka s Hitlerem o ukončení taktiky jednání s čs. vládou a o provedení protistátního puče s cílem odrhnout pohraničí od ČSR. Puč se měl uskutečnit po závěrečném projevu Hitlera na sjezdu v noci z 12. na 13. září.

I na Hornoplánsku byl s velkou pozorností sledován průběh sjezdu v Norimberku. Na mnohých místech pak byl organizován hromadný poslech Hitlerova závěrečného projevu. Po jeho skončení byly v noci zamalovány české nápisy na silničních směrovkách a ponechány pouze názvy německé. Na základě sudetoněmeckého

³⁷ kol. aut.: Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění. Praha 1996. s. 19.

³⁸ Sak, R.: Hnědá kolona dosud čeká. České Budějovice 1962. s. 72.

³⁹ Karlovarské požadavky obsahovaly uznání úplné rovnoprávnosti německé národní skupiny vytvoření uzavřeného německého národního území s německou samosprávou a úplnou svobodu s českým národem, k německému národu a k německému světovému názoru.

⁴⁰ Zájmy Pošumaví informují o účasti německého obyvatelstva: "...ve Vimperku bylo 150 civilních osob v Kunžvartu skoro nic, v Horní Plané bylo sehnáno 300 ordnerů a ve Volarech přišlo jen 250.

protistátního puče vyhlásila čs. vláda už 13. září v postižených okresech stanné právo, na vůdce SdP vydala zatykač a rozpustila polovojenské oddíly SdP „Freiwilliger Schutzdienst“. Přední místní funkcionáři SdP utekli do Německa. Dne 16. září čs. vláda zakázala činnost SdP. Po vyhlášení mobilizace 23. září uprchali do říše před plněním vojenské povinnosti další hornoplánští muži.

2. Místní a regionální politika na Hornoplánsku 1938-1945

2.1. Základní charakteristika politického systému Třetí říše se zřetelem na místní a regionální politiku

Na krátký čas Třetí říše byly německé obce přinuceny k jednotnému uspořádání. Stalo se tak 30. ledna 1935 kdy Hitler vyhlásil Německý obecní řád. V žádném případě se nejednalo o normu, která by posilovala samosprávné principy. Německý nacionální socialismus a ostatní totalitní režimy fungování takových principů zakazují. Demokratické samosprávné rozhodování zcela ustupuje tzv. vůdcovskému principu. Nová právní úprava značně rozšiřuje moc starosty, který se stává „vůdcem obce“. Obecní rada je od rozhodovacího procesu fakticky odstavena, starosta musí být členem NSDAP. Podle tohoto obecního řádu se nekonaly žádné volby. Naproti tomu finanční situace obcí se značně zlepšila, především díky faktickému vymizení nezaměstnanosti a značnému hospodářskému růstu, to vše v souvislosti s orientací Německa na přípravu na válku.

Obce byly v celém období nacionálně socialistického systému postaveny do role vykonavatele úkolů a příkazů strany a státu. Takové postavení samosprávných orgánů je typickým znakem všech totalitních společností. Je logické, že stejné principy jsou okamžitě rozšiřovány do všech Třetí říší obsazených území. To je i případ postoupených území bývalé Československé republiky, tedy i Hornoplánska. Toto období bylo ve znamení likvidace územní samosprávy. Okresní a zemská zastupitelstva byla záhy rozpuštěna a na základě nařízení vlády č. 17/1939 Sb. začali v obcích určených vládou působit obecní tajemníci. Ti převzali do jisté míry působnost orgánů obce a to jak přenesenou, tak samostatnou. Náležely jim dozorové pravomoci, měli právo se účastnit jednání orgánů obce a mohli v některých případech zrušit jejich usnesení.

Na základě Zákona o zajištění jednoty strany a státu ze dne 31. prosince 1933 bylo NSDAP jako „nositelce německé státní myšlenky“ uděleno rozhodující postavení ve státě⁴¹. V čele NSDAP stál vůdce Adolf Hitler, jemuž podléhalo říšské vedení strany (Die Reichsleitung der NSDAP). Říše byla dále rozdělena na župy (Gau) v čele s župními vedoucími (Gauleiter), nadřízení župního aparátu v čele s župním vedoucím úřadu (Gauamtsleiter). Župní vedoucí byli jmenováni, odvoláváni a bezprostředně

---

⁴¹ RGBI.1933. I, s.106

podřízení Adolfu Hitlerovi. Nebyli povinni dodržovat požadavky ministerstev a dalších úřadů, pokud s nimi politicky nesouhlasili a nesměli zastávat žádné vedlejší funkce a aktivity. Župní vedoucí měli své pověřence, kteří jeho jménem vyřizovali stížnosti, prováděli kontroly a navrhovali řešení jim, svěřených případů⁴². Dalšími politickými vedoucími na úrovni župy byli vedoucí hlavního úřadu (Leiter des Hauptamtes). Nižším organizačním stupněm byla okresní vedení NSDAP (Kreisleitungen) v čele s okresním vedoucím (Kreisleiter)⁴³ a místní organizace (Ortsgruppe) v čele s místním vedoucím (Ortsleiter) a dále buňky (Zelle) v čele s vedoucím buňky (Zellenleiter) a bloky (Block) v čele s vedoucím bloku (Blockleiter).

Podobný scénář platil i pro správní zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Ten byl zřízen na popud Hitlera dne 15. března 1939. Zbytek území republiky byl prohlášen za součást říše. Na počátku okupace byla výkonná moc svěřena veliteli říšské armády. Vojenská správa zasahovala do výkonu protektorátní administrativy. V období protektorátu vykonávaly dozor nad orgány místní správy vrchní zemské rady (Oberlandrat), zastupitelstva byla rozpouštěna a jejich působnost byla převáděna na státní orgány. V některých obcích na místě starostů začali působit němečtí komisaři, po roce 1942 byli na místa obecních funkcionářů jmenováni úředníci⁴⁴. Samospráva v letech nacistické okupace byla systematicky rušena. Nacisté stály před úkolem postupně převzít pod svoji důslednou kontrolu veškerou veřejnou správu v „novém říšském území Böhmen und Mähren“. S ohledem na mezinárodní veřejné mínění zpočátku považovali za nutné dopřát českým zemím pseudoautonomní status.

Z důvodů zachování shora popsané strategie se nacisté rozhodli dočasně využít dosavadní správní i samosprávné instituce. Naprosté podrobení si veřejného, kulturního a hospodářského života českých zemí mělo být prováděno postupně.

Heydrich po svém nástupu začal nahrazovat dosavadní vyšší úředníky, zejména ty sudetoněmeckého původu, schopnými a energickými nacisty z tzv. staré Říše. Používali peníze z městských rozpočtů k nákupům říšskoněmeckých státních dluhopisů. Byla zaváděna úsporná opatření, zjednodušována městská správa a na místa německých úředníků povolávaných do armády byli opět přijímáni Češi. V důsledku nacistům

---

⁴² Organisationsbuch, c.d., s.140a

⁴³ Zde je nutné připomenout odlišné užívání termínů „Kreis“ a „Bezirk“ v říši a dle starého rakouského zvyku v českých zemích. V českých zemích používaný „Bezirk“ označoval okres a termín „Kreis“ kraj, v říši tomu bylo naopak.

⁴⁴ Vládní nařízení č. 51/1944 Sb. z. a n. č .

nepříznivého průběhu války musela správa měst a obcí čelit přílivu německých uprchlíků z východu, s ním spojenému nebezpečí epidemií a zhoršující se zásobovací situaci. Na konci války byla obecní samospráva zcela zničena.

2.2. Stav územní samosprávy na Hornoplánsku 1938-1945

Održeni pohraničních částí Československa znamenalo nový správní vývoj i pro Hornoplánsko. Održené pohraniční oblasti Čech a Moravy byla připojeny k německé říši. Celý okres Český Krumlov byl od 1 do 8. října 1938 obsazen německými vojenskými jednotkami a začalo zatýkání nepohodlných. Ti byli soustředováni do Václavských sklepů krumlovského zámku. Po zrušení plné moci armády se 20. října 1938 ujal Říšský komisař pro sudetoněmecká K. Henlein řízení správy⁴⁵. Byl nejvyšším článkem správy održeného sudetoněmeckého území⁴⁶. Později bylo toto území rozděleno na říšskou župu Sudety a Hornodunajskou a Dolnodunajskou župu, jež zahrnovaly část Čech a jižní Moravy. Hranicí jež oddělovala tyto dva nově vzniklé útvary byla linie Domažlice - Furth im Wald⁴⁷. Do nově vzniklé Hornodunajské župy patřili i občané Hornoplánska. Župním vedoucím a tedy nejvyšším představeným byl August Eigruber. Ten představil novou politickou, hospodářskou a pracovní organizační strukturu veřejnosti na shromáždění 24. listopadu v Českém Krumlově a poté 27. listopadu 1938 také v Horní Plané.

Dosavadní československé právo a nově zaváděné říšské právo zde platilo společně až do 15. června 1939. Pouze říšské právní normy území, k nimž byla nová území připojena, pak začala platit od 1. července 1939⁴⁸. Základem veřejné správy v jižních Čechách zůstaly okresy, které spravovaly úřady tzv. zemských radů-landráty se sídlem v Nové Bystřici, Kaplici, Českém Krumlově a Prachaticích. Od 20. listopadu bylo zavedeno německé obecní zřízení. Dalším krokem nacistické reorganizace byla přeměna bývalých okreních soudů na tzv. amtsgerichty. Ty byly ustaveny v Krumlově,

---

⁴⁵ Vrbata, c. d., s. 50

⁴⁶ Úřad říšského komisaře byl nejvyšším politickým úřadem. Byl postaven na úroveň vyššího správního úřadu a zemského policejního úřadu. Říšský komisař podléhal přímo vůdci a říšskému kancléři při organizování politického života v župě. (Vrbata, J.: Přehled vývoje veřejné správy v održených českých oblastech v letech 1938- 1945. In: SAP. Praha 1962. r. 12. s. 51.)

⁴⁷ Adámek, J.: Přehled vývoje politické správy na održeném území jižních Čech v letech 1938 - 1945. In: Jihočeský sborník historický. Č. Budějovice 1982. r. 51. č. 2. s. 15.

⁴⁸ Vrbata, c. d., s. 50.

Chvalšínách, Vyšším Brodě, Horní Plané, dále v Kaplici a v Nových Hradech a v podstatě souhlasily s místy bývalých československých okresních soudů. Druhou instancí pro Amtsgerichte byl Landesgericht v Linci.

Začalo i budování struktury bezpečnostně politických sil. V Českém Krumlově zřídily SS svůj VIII. úsek (Abschnitts). Oddíl SA-Standarte Nr.91 „Böhmerwald“, který měl svou základnu v Českém Krumlově, podléhal velení 94. brigády SA v Linci. Byl nadřízený oddílům I/91 Český Krumlov, II/91 Chvalšiny, III/91 Vyšší Brod, IV/91 Horní Planá a V/91 Kaplice. Příslušníci SA se rekrutovali z propuštěných vojáků, dobrovolných sborů Freikorps, vyvolávačů nepokojů aj. Činnost SA spočívala v ochraně sálů při veřejných schůzích NSDAP a přímých akcích proti všem politickým protivníkům. Lidově se příslušníkům SA říkalo „hnědé košile“ podle charakteristické barvy uniformy. Byla založena NSKK Standarte Nr.199 se sídlem v Českém Krumlově, které podléhaly úderným oddílům (Stürme) v Českém Krumlově, Chvalšínách, Hořicích a v Horní Plané.

Přestavba řídicích struktur okresu Český Krumlov byla dokončena na konci února 1939. Od 1. ledna 1939 bylo okresní hejtmanství převedeno na zemský úřad (Landratsamt). Na svém prvním zasedání mimo jiné změnil i jméno města Český Krumlov na Krumlov nad Vltavou (Krumau an der Moldau). Výstavbou struktur německé pracovní fronty (Deutschen Arbeitsfront) v okrese Český Krumlov, kam Horní Planá spadá, byl pověřen Fuchs z rakouského Freistadt. Okamžitě začíná masivní výstavba veřejných zařízení, bytů a komunikací v celém okrese. Na začátku února 1939 zřizuje Krumlovský pracovní úřad pobočky ve Vyšším Brodě, Kaplici a v Horní Plané. Po dvou měsících jsou zavedeny pracovní knížky⁴⁹. Říšská pracovní služba (Reichsarbeitsdienst) zřídila mužský pracovní tábor v Černé v Pošumaví a ženský pracovní tábor mimo jiné i v Hořicích na Šumavě nedaleko od Horní Plané. Občanský úřad byl v Horní Plané zřízen 1. ledna 1939 nařízením zemského úřadu v Linci. Jeho hlavní činností bylo zajišťování sňatků a vedení matričních knih i pro nejbližší sousední obce. V březnu 1939 proběhl v Horní Plané kurs pro nové oddávající úředníky občanských úřadů. Kursu se zúčastnilo 34 úředníků z nově vzniklého okresu Krumlov nad Vltavou.

---

⁴⁹ Essl, Rupert. Der Kreist Krumau an der Mooldau – Die Heimat Adalbert Stifters (Okres Krumlov nad Vltavou – vlast Adalberta Stifttera): vlastním nákladem vlastenecká společnost okresu Krumlov nad Vltavou, 1983

2.3 Vliv politické ideologie na regionální rozvoj

Všudepřítomná ideologie nacionálního socialismu neustále zdůrazňovala součinnost státu a strany. Dochází k výraznému splývání moci státní a politické. V Německu již ukázkově fungovaly tyto znaky totalitního režimu. Bylo nutné velmi rychle je přenést mimo jiné i do nově obsazených území Hornopodunajské župy se správním centrem v Linci.

Hitler se rozhodl toto město výroby ocele, kam chodil do školy, zařadit mezi pět „vůdcových měst“ velkoněmecké říše. Jako „rodná župa Vůdce“ si tehdy Linec dělal naději, že ze sebe střeše provinční image. O to měl i sám Hitler osobní zájem. K jeho přeměně pozval nejznámější architektury Třetí říše, aby Linec proměnili v dunajskou kulturní metropoli. Plánovány byly monumentální divadelní budovy a podle vzoru Budapešti zde měly vzniknout okázalé třídy a gigantické Náměstí kultury u hlavního nádraží. Do roku 1955 měla stát budova nové opery a Hitlerovo muzeum. Tam měly být shromážděny diktátorovy fotografie a díla nacházející se v jeho „vlastnictví“ od Dürera, Goyi, Vermeera po Rembrandta. Jejich židovští majitelé jich byli zbaveni za směšné odškodné. Nad městem se měl skvět v pohřební věži sarkofág s „Vůdcovými ostatky“. Nakonec však kromě výstavby mostu Nibelungů žádná z těchto idejí nebyla uskutečněna.

Struktura veřejné správy se významně shodovala se strukturou NSDAP, která hrála ve veřejné správě významnou roli. Signifikantním rysem vztahů mezi státní správou a samosprávou tohoto období je fakt, že se každého zasedání obecní rady zúčastňovali představitelé okresu a NSDAP. Z obce se tak stal nejnižší článek státní správy pod ideologickým vlivem jediné vládnoucí strany a politické moci. Docházelo k personálnímu prorůstání stranických, státních a veřejných funkcí včetně společenských a hospodářských činností. O všem rozhodovala stranická hierarchie NSDAP budovaná paralelně se státní správou.

V listopadu a prosinci 1938 jsou členové SdP po důkladných prověrkách převáděni do NSDAP⁵⁰. Důvodem prověřování 1.300.000 členů SdP bylo riziko přijetí množství

---

⁵⁰ Organisationsbuch der NSDAP, 6. Vyd, München 1940. S. XXIX: „NSDAP ztělesňuje svým bytím, svými základy a svým působením světový názor, jehož úkolem není jen řešení denních otázek, ale, jenž usiluje o uskutečnění a tvořivé naplnění myšlenek o národní jednotě, spojené s německému cítění

ideově nepevných lidí, neodpovídajících požadavkům NSDAP⁵¹. NSDAP byla rozčleněna na 43 žup (Gau), z toho 32 leželo na území Německa. Deset na zabraných území a jedna župa se sídlem v Berlíně byla vytvořena pro zahraniční organizace. V čele žup stálo župní vedení (Gauleitung) na špici s vedoucím župy (Gauleiter). Župy se dělily na okresy (Kreise), kterých bylo celkem 880. V čele okresů stálo okresní vedení (Kreisleitung) na špici s vedoucím okresu (Kreisleiter). Okresy se dále dělily na místní skupiny (Ortsgruppen), ty se dělily na buňky (Zellen) a buňky byly rozčleněny na bloky (Blocks). Vedoucí bloku byl přímo podřízen vedoucímu buňky, ten byl přímo podřízen vedoucímu místní skupiny, vedoucí místní skupiny okresnímu vedoucímu, okresní vedoucí župnímu vedoucímu a župní vedoucí byl přímo podřízen Adolfu Hitlerovi. Ve vedení vedle těchto vedoucích stáli vedoucí různých úřadů a další spolupracovníci⁵². Území dnešní České republiky z největší části tvořila župa Sudetenland, dále na toto území zasahovaly župy Bayreuth, Oberdonau a Niederdonau.

Hornodunajská župa (Oberdonaugau), která měla své sídlo v Linci, se dělila na 17 okresů, 481 místních skupin, 2 250 buněk a 9 424 bloků. Místní skupina NSDAP neměla zahrnovat víc než 1 500 domácností. Vedoucí místní skupiny musel být členem NSDAP. Vedoucí místní skupiny byl zodpovědný také za politické působení úřadů, organizací a připojených spolků strany. Vedoucí místní skupiny také slavnostně přijímal nové členy NSDAP. K místní skupině patřil úřad organizačního vedoucího, úřad školského vedoucího, úřad vedoucího obchodního oddělení, úřad vedoucího propagandy, úřad pokladníka, úřad pomocného pokladníka, úřad ženské vedoucí, úřad vedoucího DAF a úřad vedoucího pro blahobyť⁵³.

V čele okresu stál okresní vedoucí. Okresní vedoucí byl odpovědný župnímu vedoucímu za svůj obvod a za politickou a ideologickou výchovu a zaměření politických vedoucích, členů NSDAP a obyvatelstva celkově. Práva a povinnosti okresního vedoucího jako zmocněnce NSDAP vyplývaly ze znění zákona O německém obecním pořádku ze dne 30. ledna 1935, a k němu vydaných prováděcích nařízení. Stále obsazené musely být okresní štábní úřad, úřad okresního pokladníka, okresní

---

vlastním vůdcovským principem“. K tématu dále srv. G. Neese, Partei und Staat. (Der deutsche Staat der Gegenwart, Heft 20), Hamburg 1936

⁵¹ Gebel, R.: „Heim ins Reich!“ Konrad Henlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), München 1999, s. 131

⁵² LEY, R., Organisationsbuch der NSDAP, München 1943, s. 88 – 89

⁵³ LEY, R., Organisationsbuch, s. 116 – 129

organizační úřad, úřad okresního obchodního oddělení, okresní školský úřad a okresní úřad propagandy. Okresnímu štábnímu úřadu byl podřízen okresní právní poradce.

Vedoucí župy byl jmenován do funkce vůdcem a jemu také přímo podléhal. Disciplinárně byli vedoucímu župy podřízeni všichni političtí vedoucí jeho obvodu a členové NSDAP a všichni lidé, kteří byli činní v organizacích a NSDAP a straně připojených spolků. Do funkcí jmenoval i okresní rady působící v odtrženém českém pohraničí⁵⁴. V župě existovaly i hlavní úřady, které musely být stále obsazeny: župní štábní úřad, župní organizační úřad, úřad župního obchodního oddělení, župní školský úřad, župní úřad propagandy a úřad župních inspektorů. Župní štáb byl tvořen vedoucími úřadů⁵⁵. K organizaci NSDAP patřily Sturmabteilungen (SA), Schutzstaffeln (SS), Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps (NSKK), Hitler-Jugend (HJ), Nationalsozialistische Frauenschaft, Nationalsozialistischer Deutscher Studentenbund (NSDStB), Nationalsozialistischer Deutscher Dozentenbund. Dále bylo k NSDAP připojeno osm spolků: Nationalsozialistischer Deutscher Ärztebund, Nationalsozialistischer Rechtswahrerbund (NSRB, od 16. května 1936 přejmenovaný na Bund Nationalsozialistischer Deutscher Juristen – BNSDJ), Nationalsozialistischer Lehrerbund (NSLB), NS-Volkswohlfahrt (NSV), Deutsche Arbeitsfront (DAF), Nationalsozialistische Kriegsversorgungopfer (NSKOV), Nationalsozialistischer Bund Deutscher Technik (NSBDT) a Reichsbund der Deutschen Beamten (RDB)⁵⁶.

Místní skupina (Ortsgruppe) NSDAP Horní Planá se skládá ze 4 buňek (Zellen) se 13 bloky (Block). Stranická struktura tak kompletně pronikala do nejzákladnějších vrstev společnosti.

Dne 3. prosince 1938 přelétla obec ve čtvrt na osm ráno a ve čtvrt na devět ráno vzducholod' Graf Zeppelin. „Z paluby byl slyšet Chebský pochod,“ popsal událost tehdejší hornoplánský kronikář. Ze vzducholodě byly rozhazovány praporky s hákovým křížem. Lidé si také mohli přečíst letáky, kde byly zaznamenány výroky Adolfa Hitlera. „Veškeré obyvatelstvo bylo šťastné, že nyní také mohlo vidět zázračné dílo německé techniky,“ uzavřel kronikář⁵⁷.

---

⁵⁴ JANÁK Jan –HLEDÍKOVÁ Zdeňka –DOBEŠ Jan, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2005, s. 402

⁵⁵ LEY,R., Organisationsbuch, s. 137/138 – 142

⁵⁶ VOLZ Hans, Daten der Geschichte der NSDAP, Berlin 1943, s. 151

⁵⁷ Obecní kronika Horní Plané, 4. Svazek od 15. ledna 1935, s. 23 (celkem 200 stran), překlad Stanislav Jarg, 1992

Od 1. července 1939 platí i na Hornoplánsku stejně jako v celé nově zřízené župě Horní podunají (Oberdonaugau) říšské zákony. Od 14. dubna 1939 předepisovala říšská nařízení obsazování řídicích funkcí na úřadech členy strany NSDAP mající plnou osobní odpovědnost. To umožnilo obsazení železnic, pošt a všech ostatních státních úřadů prověřenými Němci. Dne 18. května se v Horní Plané konala přísaha 600 mužů praporu SA 31/93. Přísahu provedl velitel štábu veškerých SA Východní marky (Ostmarkt) Lutz z Vídně.

Rok po Hitlerově vítězství ve volbách do Říšského sněmu byla v Horní Plané odhalena pamětní deska z mramoru s bronzovým obrazem Vůdce a nápisem: „*Osvoboditeli sudetských Němců a zakladateli Velkoněmecké říše děkuje město Horní Planá. Jeden národ, jedna říše, jeden Vůdce. 100% účast ve volbách 100% hlasů ano*”.

Velké shromáždění členů NSDAP proběhlo v řervnu 1941 za účasti župního mluvčího Bauera z Lince a bylo jedinou politickou akcí v Horní Plané. V prosinci proběhla za řízení NSDAP sbírka vlněných, kožešinových a zimních věcí na frontu. Hlášení první dva padlí z Horní Plané na východní frontě. Dne 18. dubna 1942 byly sejmuty 2 velké zvony a 2 malé zvony z kostela pro válečné účely. První svatba na dálku se konala 8. července 1942 mezi selskou dcerou Neubauer z Horní Plané a lesním čekatelem Krihou z Nové Pece, toho času na frontě. Ženich složil manželský slib na velitelství polního praporu v Rusku. Na konci roku 1942 bylo hlášeno dalších 6 mužů z Horní Plané, padlých na východní frontě.

2.4. Nositelé a aktéři regionální politiky

Regionální politika je cílevědomou činností organizací či představitelů státní správy a samosprávy na úrovni centrální, regionální a lokální, která směřuje k zajištění růstu spravovaného území. Nositele a aktéry regionální politiky reprezentují zejména volení místní a regionální zástupci. Společně s dlouhodobě posilovaným principem decentralizace a subsidiarity nabývají stále významnějšího podílu na tvorbě a výsledném obrazu regionální politiky. To z počátku platilo i pro demokratickou společnost, budovanou od vzniku Československa do roku 1938. Hospodářská krize 30. let a snaha nalézt jednoduchá vysvětlení a řešení špatné hospodářské situace a pokračující snaha centrálních státních institucí o obsazování významných zejména

státních úřednických postů v oblastech s německou menšinou občany české národnosti, vedla k radikalizaci postojů místních elit. Nástup totalitního systému správy Třetí říše zcela zpřetrhal dřívější personální kontinuitu ve vedení města. V letech 1919-1938 existovala personální kontinuita v osobě starosty a jeho zástupce. Lorenz Prix a Rudolf Zach zastupující Svaz německých zemědělců vedli obec od roku 1919 až do posledních voleb v roce 1938. Významnými nositeli a aktéry ovlivňující místní politiku následného období roku 1938-1945 byl zejména vedoucí místní skupiny NSDAP Horní Planá Gustav Friepess, hlavní vedoucí oddělení SA Horní Planá Ferdinand Mayer a především politicky velmi aktivní starosta Mag. Ph. Franz Ladek.

Novými aktéry na úrovni správy okresu se stal zástupce okresního úřadu Krumlov nad Vltavou Dr. Maschek a okresní vedoucí strany NSDAP Krumlov Karl Multerer. Dále starosta Českého Krumlova, člen Sudetoněmecké strany Dr. L. Schönbauer, jenž v uvítací řeči německých jednotek dne 8. října 1938 prohlásil, že nyní již zůstane Krumlov navždy německý. Bezprostředně poté ale nacisté přistoupili k budování nového správního aparátu a s tím souvisely změny ve vedení města. Již v listopadu 1938 byl jmenován novým starostou Hans Anderl, kterého 16. července 1939 vystřídal Quido Knapp, který pak zůstal v této funkci až do konce války. Vybudováním NSDAP v okrese Krumlov byl pověřen okresní vedoucí nacistické strany z rakouského Wellsu Schuller. Okresním vedoucím propagandy byl jmenován Binder z Krumlova.

Předešlá vazba na správní sídlo České Budějovice byla zcela odstraněna. Nejmocnějším mužem v Hornodunajské župě se sídlem v Linci jmenoval Hitler 23. května 1938 župního vedoucího Augusta Eigrubera. Jeho zástupcem byl jmenován Hans Eisenkolb. Ředitelem župního úřadu Hornodunajské župy (Oberdonaugau) byl 27. května 1938 jmenován Josef Bürckel a starostou Lince Sepp Wolkerstorfer. Řízením skupin SA "Alpenland" v Linci byl 6. června 1938 pověřen SA Gruppenführer Paul Fiedler. Dne 18. února 1939 Hitler jmenuje na pět let SS-Oberführera Franze Langotha členem Lidového soudního dvora v Linci. Veškerá správní a samosprávná činnost byla zcela podřízena „vůdcovskému principu“ bez jakéhokoli náznaku demokratického rozhodování.

3. Změny regionální politiky na Hornoplánsku 1938-1945

3.1. Regionální struktura

Východní část jihočeského pohraničí byla 8. a 9. října 1938 připojena k Německu, k říšské provincii Východní marka (Ostmark) k Hornodunajské župě (Oberdonaugau) se sídlem v Linci. Po dvaceti letech součásti Československa se tak stali obyvatelé Hornoplánska „Říšskými Němci“. Připojením části Šumavy k župě Oberdonau se Hitler, narozen v Braunau am Inn poblíž Lince stal jejich "krajanem", krajanem šumavských Němců⁵⁸. Nově připojené území čekalo přizpůsobení se poměrům v říši v době, kdy na jaře roku 1938 obsazené Rakousko samo ještě nebylo zcela začleněno do říšských struktur. Nová struktura však byla připravena. Veřejnou informaci můžeme najít ve zprávě listu Prager Tagblatt z 1. listopadu roku 1938 o Vůdcově rozhodnutí zřídit "župu" Sudetenland se sídlem v Liberci, "zbytek" odstoupených území pak přidělit župám "Bavorská Východní marka", "Horní a Dolní Dunaj" a také "Slezsko"⁵⁹. Faktické převzetí správy v okresech Český Krumlov a Kaplice župou "Oberdonau" proběhlo 16. října 1938. Hned v zápětí dne 19. října 1938 přijíždí Hitler do Lince a provádí okružní jízdu po připojených oblastech jižních Čech.

Prakticky okamžitě byla zavedena funkční státní správa a výkonný říšský aparát a zavedena služba příslušníky policie na nové hranici říše. Změna měny z koruny na marku v poměru 10:1 výrazně zasáhla do peněženek obyvatel připojených území. Bývalá hranice země s Rakouskem pozbyla svého významu a byla dne 25. listopadu 1938 zrušena. Říšská pošta zavedla nové autobusové spoje z Volar přes Horní Planou, Frymburk a Haslach do Lince. Velmi brzo bylo cítit velké hospodářské zlepšení. Mnoho obyvatel našlo práci v Linci při stavbě železáren Hermanna Göringa, jiní odešli do říše stavět dálnice.

Na jaře roku 1939 byl vydán tzv. Zákon o Východní marce, kterým říšské orgány propojily státní a stranické orgány NSDAP pro výkon státní moci. Tím byl instalován základní atribut všech totalitárních režimů. Došlo k personálnímu prorůstání stranických, státních a ostatních veřejných institucí. To mělo za následek téměř 100% nadvládu a moc NSDAP i v místních poměrech. V rámci NSDAP a na ni napojených svazů (Německá pracovní fronta, nacistické organizace žen, svaz učitelů, Hitlerova

⁵⁸ Kriechbaum, E., Salzburg und das Oberdonauland (1939), s. 101

⁵⁹ Prager Tagblatt, 1. 11. 1938, s. 1 odkaz <http://anno.onb.ac.at>

mládež apod.) se středem pozornosti stali nositelé výsostných mocí (Hoheitsträger), političtí vedoucí (Politischer Leiter), vedoucí úřadů NSDAP a další vedoucí funkcionáři, důvěrníci, pověřenci i samostatní referenti. Z příslušníků SA a SS jsou stejnou pozorností zahrnuti velitelé a osoby ze štábů od úrovně vyšších úseků (Abschnitts) až po čety (Stürme). Nejvýznamnější z policejních útvarů bylo gestapo, které působilo ihned po obsazení Sudet. Nezávisle na ostatních složkách operovala na území župy bezpečnostní služba (SD, Sicherheitsdienst), zpravodajská organizace „plnící důležité úkoly pro stranu a stát“. K bezpečnostním složkám náležela také dobrovolná venkovská a městská stráž (Landwacht, Stadtwacht), složená z uvědomělých straníků s vnějším označením a se zbraněmi.

Úřad říšské propagandy v župě Oberdonau byl zřízen 13. července 1938. Dne 8. října do Českého Krumlova dorazila první jednotka wehrmachtu. Od 12. října měl Krumlov také stálou posádku wehrmachtu. Už koncem října 1938 byl Český Krumlov přejmenován na Krumau an der Moldau, náměstí dostalo jméno Hitler-Platz. Na severním konci města byla zřízena na nové demarkační čáře celnice se závorou do Česko-Slovenska⁶⁰. Základem veřejné správy zůstaly okresy, které spravovaly úřady tzv. zemských radů-landráty.

Dalším krokem nacistické reorganizace byla přeměna bývalých okreních soudů na tzv. amtsgerichte. Ty byly ustaveny v Krumlově, Chvalšínách, Vyšším Brodě, Horní Planě, dále v Kaplici a v Nových Hradech. Kopírovaly místa bývalých československých soudních okresů. Druhou instancí pro Amtsgerichte byl Landesgericht v Linci.

Velmi rychle také probíhaly administrativní změny na všech úsecích veřejného a hospodářského života. Státní správa a „samospráva“ zůstala po celou dobu války v podobě, jakou získala na přelomu let 1938/1939. Rozhodující roli v politickém životě celého území ovládaného Německem měla Nacionálně socialistická strana dělnická NSDAP. Postupně do ní byli převedeni s některými výjimkami členové bývalé Sudetoněmecké strany i v župě Oberdonau a byly vytvářeny i přidružené organizace. Byly to především oddíly SS, SA, Hitlerjugend, NSKK a další⁶¹. V okrese Český

---

⁶⁰ Moulis, M.: Historie okupovaného pohraničí, historické studie 2005

⁶¹ NSDAP = Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei (Národně socialistická německá dělnická strana) SS = Schutzstaffel (Ochranná složka) SA = Sturmabteilung (Úderný oddíl) SD = Sicherheitsdienst (Bezpečnostní služba) NSKK = Nationalsozialistisches Kraftfahrer Korps (Národně socialistický sbor automobilistů) NSV = Nationalsozialistische Volkswohlfahrt (Národněsocialistická cesta k lidovému

Krumlov bylo 602 členů oddílu SA, 110 členů elitní organizace SS, 190 členů hitlerjugend. Německé obyvatelstvo se do uvedených organizací hlásilo dobrovolně a často s nadšením. Studená sprcha však přišla po 15. březnu 1939 kdy německá vojska obsadila zbytek Československa. Obyvatelé Horní Plané to nepřivítali s takovým nadšením jako předchozí přičlenění k Německu. Přepadením Polska tak i pro ně začala druhá světová válka.

Tak byli hornoplánští po dvaceti letech Němci v Československu zhruba sedm let Říšskými Němci. Příliš si ale nepolepšili. Průběh a události druhé světové války spolu se stigma vyvražďování Židů byli i pro ně, členy německého národa tou největší katastrofou.

3.2. Geopolitické souvislosti a vliv na činnost místní a regionální politiky

Dne 30. září 1938 ve 21,30 hod odešly z Horní Plané vojenské jednotky, když již před tím odešli četníci i Státní policie. Okamžitě byly na radnici vyvěšeny vlajky s hákovým křížem a obyvatelé očekávali příchod německých jednotek. Ve ¾ na 11 hod v noci následoval příchod malé jednotky Freikorpsu v počtu 43 mužů pod vedením velitele Schmida z Českých Budějovic a jeho zástupce Brejchy z Chvalšín. Většinou pocházeli z okolí Chvalšín a Polné na Šumavě.

Jednotky Wehrmachtu přišly do Horní Plané dne 2. října 1938 ve 14 hodin. Zůstala zde jen malá část horské divize, její větší část odpochovala dále k nové hranici říše. Před radnicí se shromáždilo vedení úřadu k uvítání velícího generála von Schoberta. Starosta Ladek byl stále ještě zadržován v Českých Budějovicích a proto uvítání provedl zástupce starosty Woldrich, který vojenské jednotce poděkoval za osvobození. Zároveň s Wehrmachtem přišla i jednotka Gestapa a polní četnictvo. Činnost zahájila NSV Volkswohlfarth a vydávala po několik dnů chudšímu obyvatelstvu zdarma obědy. Její činnost řídil okresní vedoucí Raab z Duryňska. Působila zde i TN - Technická nouzová pomoc. Do konce měsíce vojsko odešlo.

Na místo dřívějších Českých Budějovic se novým správním centrem stal Linec a Hornodunajská župa. Krátce na to dne 27. listopadu 1938 navštívil Horní Planou

---

blahobytu) RAD = Reichsarbeitsdienst (Říšská pracovní služba) TN = Technische Nothilfe (Technická nouzová pomoc) DA = Deutsche Arbeitsfront (Německá pracovní fronta) DJ = Deutsche Jugend (Německá mládež) HJ = Hitler Jugend (Hitlerova mládež) DFW = Deutsche Frauenwerk (Německá ženská práce) BdM = Bund deutschen Mädel (Svaz německých dívek)

vedoucí Hornodunajské župy Eingruber. K jeho uvítání nastoupilo 612 mužů SS a SA. Projevy poslance Jobsta a závěrečná řeč župního vedoucího Eingruberera byly přenášeny reproduktory po celém náměstí. Hlavní projev o podstatě národního socialismu přednesl mluvčí norimberské župy. Další veřejná shromáždění na Hornoplánsku organizovalo župní vedení propagandy z Lince.

Volby do říšského sněmu se konaly 5. prosince 1938 od 9 do 18 hodin. Zúčastnilo se 100% voličů. Volební výsledek nemohl být jiný než 100% hlasů pro kandidátku Adolf Hitler, Konrad Henlein a Karl Hermann Frank. Starosta Ladek poslal Hitlerovi telegram o 100% účasti a o jednohlasné volbě. Následoval večerní pochodňový průvod 500 nosičů pochodní, v jehož závěru promluvil vedoucí župní propagandy Jirkovsky z Lince. Zápis v kronice města uvádí..... *Německá branná moc zřídí na českém území posádky. Železnice, pošta a telegrafní stanice jsou pod bezprostředním dozorem německé říše. Vojsko bude rozpuštěno. Žádný Čech nesmí vykonávat vojenskou službu v německém vojsku. Čechy a Morava tvoří s Říší celní území. Tím přestalo Československo existovat jako samostatný stát a patří tak se svým neslavným koncem historii. Rozpad Československa opět dokazuje, že Češi nejsou národ pánů, neumí si vládnout a spravovat, nýbrž že jsou to, co vřdycky byli, národ sluhů⁶².*

K 1. dubnu 1939 pracuje na stavbách říšských dálnic v župě Oberdonau 18 000 osob umístěných v 61 pracovních táborech. Májová oslava 1. května 1939 proběhla v Horní Plané nástupem skupin strany NSDAP, HJ, SS, TN a průvodem za silného víření bubnů⁶³. Projev přednesl okresní vedoucí propagandy Binder z Krumlova nad Vltavou (dříve Český Krumlov). Zúčastnilo se 2.500 osob, zástupce okresního úřadu Dr.Maschek a okresní vedoucí strany NSDAP Karl Multerer z Krumlova. Župní mluvčí Stein z Lince. Župní mluvčí NSDAP Bauer z Lince. Župní vedoucí DAF Stadlbauer z Lince. Hlavní vedoucí oddělení SA Horní Planá Ferdinand Mayer, vedoucí místní skupiny NSDAP Horní Planá Gustav Frieppess..

Poté, co se odtržená území staly součástí nacistického Německa, doufali Němci, že se dočkají hospodářského vzestupu, podobně jako tomu bylo ve 30. letech v Německu. Vypuknutím války všechny tyto naděje definitivně ztroskotaly. Už po obsazení sudetoněmeckého území a nastolení nacistické správy došlo k razantnímu potlačení

---

⁶² Obecní kronika Horní Plané, 4. Svazek od 15. ledna 1935, s. 24 (celkem 200 stran), překlad Stanislav Jarg, 1992

⁶³ Tamtéž s. 25

všech demokratických principů, běžných v dřívější ČSR. Do poloviny roku 1939 bylo Hornoplánsko včleněno do říše jak politicky, tak správně. Mladí Němci vykonávali brannou službu u wehrmachtu, daně byly placeny do říšské pokladny, přičemž sazby byly vyšší než v ČSR, byly položeny základy stranické organizace NSDAP, zavedeno říšské právo, změněna správní organizace. Převážná většina obyvatel Hornoplánska si ve své euforii pramálo uvědomovala, že za odtržení od ČSR zaplatila ztrátou demokracie a svébytnosti a že záhy bude muset přinést ty nejtěžší oběti Hitlerově válce. Veškerý spolkový a veřejný život byl rázem silně organizován a „glajchšaltován“. Opakovaná nepřítomnost na nějaké schůzi či shromáždění, nedostatečná angažovanost, aktivita a nadšení, natož pochyby o nacistickém režimu, neporazitelnosti wehrmachtu či protesty proti nedostatečnému zásobování, byly okamžitě příčinou k podezření ze zrady národa (Volksverrat).

Dne 15. listopadu 1942 byla církevně vysvěcena a pohřbena na místním hřbitově urna s popelem obchodníka a bývalého člena zastupitelstva Horní Plané Friedricha Skrbka, který zemřel dne 1. října 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi. Skrbek dříve bohatý muž, byl milionářem a požíval velké úcty, ale svůj život ukončil jako chudák. Dne 5. listopadu 1942 zemřel v koncentračním táboře v Osvětimi i jeho kumpán⁶⁴ Franz Gabriel.

„Všude v Německu, v Polsku a v Rakousku byly zřizovány koncentrační tábory a miliony lidí, především Židů, byli strašlivým způsobem povražděni. Mnozí Šumavané se o tom dověděli teprve po válce, ale nikdo nám to nevěřil. Slyšeli jsme sice už dříve, že i někteří lidé od nás, nazývali je antifašisty, byli odvezeni do Dachau, ale ti se většinou vrátili po několika týdnech zase zpátky a nemluvili o tom, proč tam v Dachau byli“⁶⁵.

První nástup členů nového seskupení-domobrany se konal 22. října 1944 a nastoupilo 185 mužů. Přísaha jejich členů proběhla 12. listopadu 1944. Na konci roku 1944 bylo oznámeno 6 padlých z Horní Plané. To se pak opakovalo stále s hrůznou pravidelností. Vypuknutím 2. světové války nastala pro sudetské Němce na Šumavě těžká historická etapa, končící de facto až jejich odsunem z Československa v roce 1946.

---

⁶⁴ Zvláštní pojmenování bez bližšího vysvětlení v následném textu proč se oba občané dostali do Osvětimi. Dle vyprávění pamětníků bylo jedním z důvodů bohatství Friedricha Skrbka.

⁶⁵ Böhmerwäldler Heimatbrief, 2006, č. 5, s. 11-12

4. Hornoplánsko ve víru posledních válečných měsíců

4.1. Realizace a faktický rozpad místní a regionální politiky v závěru sledovaného období

Přestože se dobová propaganda snažila až do konce války udržovat všeobecné nadšení, tento úkol se jí nepodařilo splnit. Kvůli porážce 6. Armády u Stalingradu jsou do 6. února zakázané veškeré zábavy v župě. Dne 7. dubna 1943 už pobývá 58.300 uprchlíků z jiných žup v župě Oberdonau a část také v Horní Plané.

Dne 11. října 1943 byla v župě zahájena výroba paliva pro V2 v Redl-Zipf. K 31. prosinci 1943 pracuje v župě Oberdonau 337.000 zaměstnanců z nichž 182.794 jsou cizinci. Dne 23. února 1944 byl zaznamenán první nálet v župě na továrnu Steyru. Dne 30. března 1944 přibylo 22.000 německých uprchlíků z jihovýchodní Evropy.

V rozhlasovém vysílání dne 7. dubna Gauleiter August Eigruber provolává: „*župa Oberdonau se nevzdá!*“ Dne 18. dubna 1945 je SS Obersturmbannführer Otto Skorzeny pověřen velením SS Einsatzkommanda k obraně župy Oberdonaugau. Od 30. dubna do 6. května 1945 Američané obsazují převážnou část Horního Rakouska.

Již v lednu 1945 se na Hornoplánsku hlásil konec války. Horní Planá a okolí bylo přeplněno uprchlíky z Německa i z východu, raněnými německými vojáky a ustupujícími vojenskými jednotkami, které se měly stát osou tzv. šumavské pevnosti (Böhmerwaldfestung). Ve skutečnosti prchaly do Bavorska před postupující Rudou armádou. Porážka nacistického Německa byla nezadržitelná. Hornoplánsko se stalo křižovatkou německých satelitních jednotek, tzv. „národních hostů“, zavlčených dělníků, válečných zajatců mnoha národností v tzv. pochodu smrti. Jak se blížila fronta, nacisté evakovali koncentrační tábory a vězně hnali stovky kilometrů od jednoho města k druhému. Horní Planou prošel transport vězňů z koncentračního tábora Flossenbürg 8. dubna 1945. Svou pouť vězni zakončili v Dolní Vltavici.

Koncem dubna se do okresu Český Krumlov začaly blížit jednotky americké armády. Z jihu od Lince do tohoto území pronikaly i ustupující jednotky tzv. Vlasovovy armády. Konec války a osvobození města americkou armádou je jen otázkou času. Obsazování západních a jižních Čech od Aše po Český Krumlov zahájila americká vojska v odpoledních hodinách 5. května a 3. americká armáda byla k tomuto účelu poslána 5.

sborem 1. armády o síle tří divizí⁶⁶. Do Horní Plané dorazila 6. května 1945 v 8:30 americká vojska. Jednotky, které Hornoplánsko osvobodily, patřily k 26. divizi Yankee, generála W.S.Paula, 3. americké armády generála Pattona. V sousedství města vznikl ohromný zajatecký tábor bývalých příslušníků wehrmachtu. Hlídali je američtí vojáci. Součástí zajateckého materiálu bylo také cca 250 jezdeckých koní, pozůstatek po zajatých příslušnících SS jízdní brigády Marie Terezie. Na obyvatelstvo americká armáda silně zapůsobila svou perfektní organizací týlového zabezpečení, nevídanými stroji i nezvykle demokratickou atmosférou svého vnitřního života.

Československá vláda vydala 11. května 1945, tedy pouhý den po svém příletu do Prahy „Provolání vlády všem Čechům a Slovákům“, ve kterém se, mimo jiné, můžeme dočíst, že: „... *Nová republika bude státem Čechů a Slováků. Němce a Maďary, kteří se tak těžce prohřešili proti našim národům a republice, budeme považovati za zbavené státního občanství a přísně je potrestáme. Národní výbory necht' s tím začnou ihned*“⁶⁷. Na to se objevilo v řadě obcí v neidentifikovatelných uniformách i několik skupin Čechů, kteří zde hodlali provádět „revoluční spravedlnost“ a nezřídka se také při tom obohatit. Pokud byli v obci Američané, většinou jim v tom stačili včas zabránit. Americká armáda zůstala na Hornoplánsku necelých 7 měsíců.

Sudetští Němci v roce 1945 žádali o začlenění Šumavy ke Spojeným státům. „*Když nemůžeme být součástí Německa či Rakouska, chceme žít alespoň pod patronací Spojených států amerických*“. Vyplývá to mimo jiné z dopisu, který se zachoval v jednom soukromém archivu a dnes je uložen ve sbírkách Jihočeské vědecké knihovny. Němci z Českého Krumlova žádají v dopise amerického prezidenta, aby nedopustil vrácení „šumavské župy“ – zabrané Hitlerem na základě mnichovské dohody – zpět k Československu. „Pochopili jsme správně situaci a chceme si být opravdu jisti slovy, že americké jednotky přicházejí na německé území nikoli jako utlačovatelé a nepřátelé, nýbrž jako osvoboditelé,“ píše se v dopise, podepsaném slovy „Lidé, jimž leží osud Šumavy na srdci“. Autoři dopisu amerického prezidenta prosí, aby nad Šumavou převzal protektorát pro nynější i věčné časy. „*Nemůžeme věřit tomu, že byste bez ohledu na názor čtvrt milionu obyvatel přiznal toto území nějakému státu nám cizímu, který*

---

⁶⁶ Proti západní frontě stála 7. německá armáda podřízená v té době Schörnerovi a jeho skupině armád Mitte. Jen v západních a jižních Čechách hodlalo proti americkým jednotkám vzdorovat asi 40 000 německých vojáků.

⁶⁷ STANĚK Tomáš: Odsun Němců z Československa 1945 – 1947, Praha 1992, s. 57.

utiskuje a vyvrací menšiny a ničím, zhora ničím nepřispěl k vítězství Spojenců,“⁶⁸ píše se v dopise. Důvodem, proč se autoři nemohou podepsat, je údajně obava z pomstychtivosti „českých utlačovatelů“. Pokud by prezident USA údajně pochyboval o smýšlení šumavských Němců, stačilo, aby v šumavské župě uspořádal referendum o tom, zda se její obyvatelé chtějí stát součástí USA či žít pod patronací Spojených států. Text dopisu podle některých pamětníků vhodně dokresluje tehdejší očekávání sudetských Němců. Někteří čekali, že Spojené státy a Velká Británie vyjednejí Sudetům určitý druh autonomie.

K předání území do pravomoci Československého státu docházelo až od poloviny r. 1945⁶⁹. Dne 30. května 1945 dochází k obnovení hranic ČSR a Rakouska. Od května 1945 až do konce roku Němci odcházeli neorganizovaně a dobrovolně za hranice do Rakouska. Postupně byly zakládány české místní správní komise a postupně byly celé jižní Čechy osídlovány českými přistěhovalci. Vyskytující se případy neschopných a nepoctivých národních správců v českém pohraničí, se staly již od léta 1945 podnětem k šíření zpráv o „zlatokopech v pohraničí“: *„Pomluvy o obohacování se z německého majetku se musí svalovat na hlavy těch „zlatokopů“, kteří jeden den přijedou a po uspokojení svých egoistických přání odjíždějí, zanechávajíce po sobě hrozný dojem a špínu, která nemá nic společného s poctivým českým hraničářem“*⁷⁰.

I z toho vyplývala nutnost rychle obsadit pohraniční oblasti spadající dosud do bývalých říšských žup (Oberdonaugau a Niederdonaugau), aby mohly být obnoveny historické hranice a správní systém země. První hornoplánští Němci byli odvezeni 9-10. dubna 1946 do sběrného tábora v Českém Krumlově a ještě před velikonoce odsunuti do Německa. Odsun 99 procent hornoplánských obyvatel a období dosídlovacích vln, železná opona a komunistická totalita je jen smutným dovršením příběhu dodnes rozdrásané pohraniční krajiny – kusu České republiky!

---

⁶⁸ Lidové noviny 28.9.2008 Marek Kerles, Sudety chtěly po USA referendum

⁶⁹ Pešek, J.: Nástup k osídlování jihočeského pohraničí (jaro 1945 - léto 1946). In: Jihočeský sborník historický č. 1. r. 55. Č. Budějovice 1986. s. 25 - s.26

⁷⁰ Jihočeská pravda. (26. 9. 1945)

5. Závěr

Vznik samostatného československého státu v roce 1918 znamenal po několika stoletích německé a uherské nadvlády zcela novu etapu dějin českého a slovenského národa. I přes různé připravené vzory zákonů, byla nakonec z Rakouska-Uherska převzata celá veřejná správa a právní řád prostřednictvím recepčního zákona. Na nejnižší obecní úrovni došlo sice k podstatné demokratizaci v podobě zákona o volebním řádu v roce 1919, jinak ovšem byla pravomoc na všech stupních samosprávy postupem času oklešťována, až došlo v roce 1927 k jejímu převážnému zestatnění a koncentraci moci v rukou státních orgánů. Následující dílčí reformy obecní samosprávy spíše inklinovaly k posílení vlivu státu a volených státních úředníků. Docházelo tak k výraznému oslabení vlivu samosprávy na veřejné dění. Za výrazný antidemokratický prvek je možné považovat také pravomoc vlády a ministerstva vnitra k rozpuštění zemského nebo okresního zastupitelstva⁷¹. Právě na úkor obecních samospráv stát začal více zasahovat i do hospodaření obcí. Po celou dobu první republiky se v samosprávě projevoval patrný vliv německé menšiny a ve Slezsku to byly územní nároky Polska, na Slovensku pak vyvrcholení vyhlášením Maďarské republiky rad. Nejzávažnějším problémem ale bylo vyhlášení čtyř německých samosprávných území na území Čech a Moravy a to Deutscheböhmen, Sudetenland, Deutschsüdmähren, Böhmerwaldgau (Šumavská župa) ihned v říjnu 1918.

I přes rozsáhlé změny v podobě demokratického rázu po vzniku Československé republiky je jisté, že podstatnou podobu veřejné správy determinovaly určité zvláštnosti jednotlivých regionů. Podobně tomu bylo i v případě Hornoplánska. Důležitou roli v každodenním chodu úřadů hrála skutečnost, že na Hornoplánsku žila dominantní německá menšina. Jednalo se o téměř 99 procentní podíl obyvatelstva. Národnostní složení se promítalo ve výsledcích voleb a ve vedení správních orgánů. Později i v národnostních nepokojích v souvislosti s dosazováním českého obyvatelstva do vedení správních orgánů na území Hornoplánska a samotného města Horní Planá. I když zde před válkou dobře fungovalo několik malých továren, tuhové doly a celá řada řemeslných a obchodních živností, mělo Hornoplánsko převážně zemědělský charakter.

---

⁷¹ Schelle, K. Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948. Praha: EUROLEX BOHEMIA s. r. o., 2002, s. 322-331.

V posledních letech První republiky bylo také Hornoplánsko silně stíženo důsledky hospodářské krize, poměrně vysokou nezaměstnaností.

Výsledky Mnichovské konference představovaly pro Hornoplánsko výrazné územní a správní změny. Zatímco české části okresu Český Krumlov přešly do okresu České Budějovice, stalo se Hornoplánsko od konce r. 1938, jako Landkreis Krumau, součástí Hornodunajské župy (Oberdonaugau). Na přelomu období přelomu roku 1938 a 1939 došlo k porušení demokratického právního systému včetně pošlapání ústavy a k následné likvidaci samosprávy.

V letech 1938 - 1945 prodělalo Hornoplánsko řadu významných proměn. Během těchto sedmi let se razantně měnilo jeho správní uspořádání, územní rozloha i hranice státu. Dvakrát změnili obyvatelé Hornoplánska státní příslušnost. Nejmarkantněji bylo zdejší obyvatelstvo zasaženo událostmi roku 1938, důsledky Mnichovské dohody, průběhem a zejména koncem války a následným odsunem obyvatelstva německé národnosti. Několikrát se tak Hornoplánsko stalo součástí důležitých československých a vlastně i evropských dějin. Vedle války samotné a všemi jejími důsledky, zasahovala do každodenního života i každodenní přítomnost totalitní moci, do jejíhož soukolí se Němci z Hornoplánska také aktivně zapojili. Důležitou otázkou je i podíl sudetských Němců na fungování stranického a státního aparátu Třetí říše. Stanislav Biman ve studii s názvem *Podíl sudetských Němců na správě říšské župy Sudety* konstatuje že „*Tvrzení o tom, že domácím nebyla v Sudetech dána příležitost k rozhodování, je zcela falešné a odporující skutečnosti. O tom, že sudetoněmečtí předáci měli v této době možnost jednat, není rovněž sporu....To, co můžeme s plnou odpovědností konstatovat a považovat za prokázané je, že župní vedení, jeho rozhodující úřady a další aparát NSDAP zůstaly po celou dobu existence Říšské župy Sudety převážně jen v sudetoněmeckých rukách*“⁷².

Takový závěr lze vyvodit též v případě Hornodunajské župy, jejíž jednou částí-Hornoplánskem se zabývala i má práce. Pod pojmem územní samospráva chápeme veřejnou správu, kterou realizují ve vlastním zájmu státem uznané subjekty nestátního charakteru, veřejnoprávní územní korporace. Existence územní samosprávy je jedním ze základních prvků demokratického právního státu⁷³. Zde je na místě důležité

---

⁷² Biman,S.: Podíl sudetských Němců na správě říšské župy Sudety (Mýtus o svedených a bezmocných), HOP 6, 2000,s. 107

⁷³ Průcha, P. : Správní právo – Obecná část. Brno : Doplněk, 2004, s. 62

konstatovat, že veškeré oklešťování místní a regionální politiky „shora“ stranickými příkazy a ideologií, sloužící ke „zglajchšaltování“ života společnosti nakonec vede k totalitarismu, nesvobodě a útlaku.

Smutným příkladem je i mnou sledované období místní a regionální politiky Hornoplánska v letech 1938-1945, v mnohém srovnatelné s následujícím obdobím komunistické nesvobody let 1948-1989.

Snad nejvýraznější změnou v počtu a složení obyvatelstva v dějinách Hornoplánského regionu představoval odsun zdejších Němců v roce 1946. Po jejich vysídlení pozbyla ve srovnání s rokem 1939 téměř 99 procent svých obyvatel. Ztráta sudetských Němců, kteří před válkou vytvářeli až 60 procent hrubého národního produktu republiky, se výrazně projevila v ekonomice. Vysídlením Němců zanikla tradice, spjatost s domovem a kulturní hodnoty. V pohraničí se vytvořila „země nikoho“. Ve své bakalářské práci jsem se snažil podat obraz historie Hornoplánska v období 1938-1945 z pohledu místní a regionální politiky, vysvětlit důsledky sledované problematiky.

6. Seznam literatury a zdrojů

Literatura

- Schelle, K. Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990. Praha: Eurolex Bohemia, 2005
- Peroutka, F. Budování státu 1920–1922. Praha: Nakladatelství Academia, 2003.
- Mates, P. Vývoj volebního práva v buržoazním Československu
- Kolektiv autorů. Dějiny zemí koruny české II, Praha: Nakladatelství Paseka, 1993
- Toms, J.: Přehled dějin Československa 1918 - 1938. Plzeň 1997
- Janák Jan –Hledíková Zdeňka –Dobeš Jan, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2005 kol. aut.: Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění. Praha 1996
- Sak, R.: Hnědá kolona dosud čeká. České Budějovice 1962
- Vrbata, J.: Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938-1945. In: SAP. Praha 1962.
- Biman, S.: Podíl sudetských Němců na správě říšské župy Sudety (Mýtus o svedených a bezmocných), HOP 6, 2000
- Adámek, J.: Přehled vývoje politické správy na odtrženém území jižních Čech v letech 1938 - 1945. In: Jihočeský sborník historický. Č. Budějovice 1982. r. 51. č. 2
- Gebel, R.: „Heim ins Reich!“ Konrad Henlein und der Reichsgau Sudetenland (1938-1945), München 1999,
- Stašek, T.: Odsun Němců z Československa 1945 – 1947, Praha 1992
- Pešek, J.: Nástup k osídlování jihočeského pohraničí (jaro 1945 - léto 1946). In: Jihočeský sborník historický č. 1. r. 55. Č. Budějovice 1986.
- Průcha, P. : Správní právo – Obecná část. Brno : Doplněk, 2004

Prameny

Archivní

- Organisationsbuch der NSDAP, 6. Vyd, München 1940. S. XXIX
- Ley, R. Organisationsbuch der NSDAP, München 1943
- Neese, G. Partei und staat.(Der deutsche Staat der Gegehwart, Heft 20), Hamburg 1936
- Volz, H. Daten der Geschichte der NSDAP, Berlin 1943
- Kriechbaum, E. Salzburg und das Oberdonauland. 1939

Publikované

Essl, R. „Der Kreis Krumau an der Moldau – Die Heimat Adalbert Stifters“ (Okres Krumlov nad Vltavou – vlast Adalberta Stiftera) Vlastním nákladem vlastenecká společnost okrasu Krumlov nad Vltavou v roce 1983.

Gallistl, T. ředitel měšťanské školy v Krumlově. „Heimatkunde des politischen Bezirkes Krumau“(Vlastivěda politického okresu Krumlov) nákladem Josefa Wiltschko v roce 1993

Seznam obcí a okresů republiky Česko-Slovenské, které byly připojeny k Německu, Maďarsku a Polsku. SÚS Praha 1938

Sčítání lidu, domů a bytů. Okresní odd. ČSÚ v Č. Krumlově. Český Krumlov 1970.

Moulis, M. Historie okupovaného pohraničí, historické studie 2005

Řezníčková, Z. Kronika Šumavy. 2003

Nepublikované

Jagr, S. Historie obce Pernek, 1997

Obecní kronika Horní Plané, 4. Svazek od 15. ledna 1935, (celkem 200 stran), překlad Stanislav Jarg, 1992

„Chronik der Gemeinde Pernek“ (kronika obce Pernek), psaná ručně německy kurentem v přepsané knize.

Kysela, T. Odsun Němců z Kaplicka v roce 1945 a 1946. Brno. 2008. Bakalářská diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovi univerzity v Brně, Historický ústav. Vedoucí diplomové práce Mgr. Tomáš Dvořák, Ph. D.

Prof. Wagner, K. „Gedenkbuch der Chronik der Gemeinde Pernek“ (Pamětní kniha a kronika obce Pernek“, německy psaný rukopis, kurentem prof. Wagnerem v roce 1928.

Lehečková, V. Okres Prachatice po roce 1945. Magisterská diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovi univerzity v Brně, Historický ústav. Vedoucí diplomové práce PhDr. Libor Vykoupil

Články

Prager Tagblatt, 1. 11. 1938, s. 1 odkaz <http://anno.onb.ac.at>

Jihočeská pravda. (26. 9. 1945)

Böhmerwäldler Heimatbrief, 2006, č. 5,

Lidové noviny 28.9.2008 Marek Kerles, Sudety chtěly po USA referendum

Pamětníci

Alžběta Hauerová, Myslivecké údolí (Jägertall) čp.15, Horní Planá 382 26

Zákony a nařízení

Zákon č. 125/1927 Sb. o organizaci politické správy

Zákon č. 280/1920 Sb. o zvláštních opatřeních v oboru samosprávy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,

Zákon č. 126/1920 Sb. o župních a okresních úřadech,

Zákon č. 75/1919 Sb., kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé

Zákon č. 122/1933 Sb. o změnách řádu volení v obcích

Zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého

Vládní nařízení č. 51/1944 Sb. z. a n. č .

Elektronické prameny

Ministerstvo vnitra. *Portal.gov.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13]. Obec s pověřeným úřadem Horní Planá. Dostupné z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=obec&kod=545511>.

